

School en ouders: gelijkwaardig!

Over het vormgeven van ouderbetrokkenheid op scholen

Een vervolg op de publicaties *Aardig of gelijkwaardig* (CPS 2011)
en *Van aardig naar gelijkwaardig* (CPS 2012)

Alma Buitenhuis
Harry Cox
Boudewijn Hogeboom
Marion Slijpen
Peter de Vries

School en ouders: gelijkwaardig!

**Een vervolg op de publicaties
'Aardig of gelijkwaardig' (CPS 2011) en
'Van aardig naar gelijkwaardig' (CPS 2012)**

Alma Buitenhuis
Harry Cox
Boudewijn Hogeboom
Marion Slijpen
Peter de Vries

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Colofon

Ten behoeve van de leesbaarheid is in deze publicatie bij de verwijzing naar personen gekozen voor het gebruik van 'hij'. Het spreekt vanzelf dat hier ook 'zij' gelezen kan worden.

© CPS Onderwijsontwikkeling en advies, november 2013

Auteurs: Alma Buitenhuis, Harry Cox, Boudewijn Hogeboom,
Marion Slijpen, Peter de Vries
Redactie: Veronique van der Waal, Hoevelaken
Vormgeving: Digitale Klerken, Utrecht

CPS Onderwijsontwikkeling en advies
Postbus 1592
3800 BN Amersfoort
Telefoon [033] 453 43 43

www.cps.nl
www.onderwijsontwikkeling.nl

Deze publicatie is ontwikkeld door CPS Onderwijsontwikkeling en advies voor ondersteuning van het regulier en speciaal onderwijs in opdracht van het ministerie van OCW. CPS vervult op het gebied van research en development (R&D) een scharnierfunctie tussen wetenschap en onderwijsveld.

Het is toegestaan om, in het kader van een educatieve doelstelling, niet bewerkte en niet te bewerken (delen van) teksten uit deze publicatie te gebruiken, zodanig dat de intentie en aard van het werk niet worden aangetast. Het is toegestaan om het werk in het kader van educatieve doelstellingen te verveelvoudigen, op te slaan in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar te maken in enige vorm, zoals elektronisch, mechanisch of door fotokopieën.

Bronvermelding is in alle gevallen vereist en dient als volgt plaats te vinden:

Bron: Buitenhuis, A., Cox, H., Hogeboom, B., Slijpen, M., & Vries, P. de (2013).

School en ouders: gelijkwaardig! Over het vormgeven van ouderbetrokkenheid op scholen.

Amersfoort: CPS Onderwijsontwikkeling en advies, in opdracht van het ministerie van OCW.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	4
1 Terugblik 2011/2012	5
2 Ontwikkelingen per school.....	6
3 Extra beschrijving primair onderwijs: IBS De Roos	22
4 Extra beschrijving voortgezet onderwijs: Melanchthon Prinses Irene	26
5 Het PTA Assessment	30
6 Conclusies en aanbevelingen	33
7 Vormen per PTA-standaard	35
8 PTA en de tien criteria van Stichting LLO / Ouderbetrokkenheid 3.0 (CPS).....	41
Bijlage 1: Standaarden van de PTA.....	43
Literatuur.....	45

Inleiding

Ouderbetrokkenheid, een modeverschijnsel?

Een goede samenwerking tussen school en ouders is één van de drie pijlers van goed onderwijs, naast goede leraren en sterke schoolleiders. Ouderbetrokkenheid is dus beslist geen hype, maar een blijvend belangrijk item als basis voor goed onderwijs. Het is dan ook niet voor niets dat in Amerika al sinds 1897 de Parent Teacher Association (PTA) bestaat. Al meer dan een eeuw staat ouderbetrokkenheid in de Verenigde Staten op de agenda en vraagt men zich voortdurend af hoe leraren en ouders het beste kunnen samenwerken in het belang van ieder kind, elke leerling.

Let wel, ouderbetrokkenheid gaat dus niet om de belangen van ouders of het verstevigen van de positie van ouders. Nee, het belang van leerlingen staat voorop. Het is daarom belangrijk dat we ons afvragen hoe we ouderbetrokkenheid in de Nederlandse onderwijspraktijk kunnen vormgeven. Wat kunnen we leren van meer dan een eeuw ervaring met ouderbetrokkenheid in Amerika? We zijn daarbij op zoek naar universele inzichten die in elke context toepasbaar zijn.

Deze publicatie is een verslag van het derde onderzoeksjaar naar vormen van ouderbetrokkenheid op basis van de zes standaarden van ouderbetrokkenheid van de PTA (Bijlage 1). Kern van dit onderzoeksproject is het in kaart brengen van bestaande vormen en het ontwikkelen van nieuwe manieren om de samenwerking tussen school en ouders (basisonderwijs én voortgezet onderwijs) tot stand te brengen. Deze publicatie ('School en ouders: gelijkwaardig!', 2013) is een vervolg op de eerdere verslagen in het kader van dit onderzoek, te weten 'Aardig of gelijkwaardig' (CPS, 2011) en 'Van aardig naar gelijkwaardig' (CPS, 2012). Deze twee eerdere onderzoeksverslagen zijn te vinden op www.cps.nl/ouderbetrokkenheid.

Naast een beschrijving van de voortgang op de acht pilotscholen hebben wij twee scholen aan het onderzoek toegevoegd die het zeer goed doen op het gebied van ouderbetrokkenheid en dus voldoen aan alle zes standaarden van de PTA. Verder zijn algemene eindconclusies geformuleerd ter afronding van dit driejarige onderzoek. Tot slot geven wij in dit derde en laatste onderzoeksverslag een opsomming van nieuw ontdekte en ontwikkelde vormen van ouderbetrokkenheid.

Terugblik 2011/2012

In 2011 trokken we de conclusie dat scholen in Nederland vooral insteken op het hebben van een goede relatie met de ouders van hun leerlingen, het ‘elkaar aardig vinden’. Mogelijk werd deze conclusie versterkt door het feit dat ouderbetrokkenheid in Nederland vaak wordt verward met oudertevredenheid. Een hoge score op oudertevredenheid is mooi, maar zegt niets over de kwaliteit van de samenwerking, de ouderbetrokkenheid. In 2011 kwamen we verder tot de conclusie dat ouderbetrokkenheid veelal werd vormgegeven in ‘traditionele vormen’, zoals tienminutengesprekken, informeel contact en algemene ouderavonden.

In 2012 concludeerden we dat steeds meer scholen ouders gingen betrekken bij het verbeteren en vormgeven van ouderbetrokkenheid. Ouders dachten mee in een regie- of klankbordgroep en werden in staat gesteld om hun, vaak ‘out of the box’, ideeën in te brengen. We trokken verder de conclusie dat steeds meer scholen planmatig begonnen te werken aan ouderbetrokkenheid. Ten slotte zagen we sinds het begin van 2011 een toename van de bestuurlijke aansturing op het thema ouderbetrokkenheid, iets wat aanvankelijk nauwelijks zichtbaar was. Mogelijk heeft de impuls van het ministerie van OCW ten aanzien van ouderbetrokkenheid hierop een positieve invloed gehad.

Ontwikkelingen per school

School 1: Gedegen bewustwording leidt tot blijvend resultaat

Scholengemeenschap Piet Prins is een grote scholengemeenschap in een plattelandstad met ruim 120.000 inwoners. De school biedt alle reguliere afdelingen van het voortgezet onderwijs: lwoo, vmbo, havo en vwo.

Omdat de school christelijk onderscheidend denominatief is bepaald (ouders kiezen op basis van kwaliteit én op basis van denominatie), bezoeken ruim 2.200 leerlingen uit de wijde omtrek de school elke dag op de fiets of per trein. Ouders hebben niet alleen minder contact met Scholengemeenschap Piet Prins omdat het een school voor voortgezet onderwijs is en het contact met ouders op veel vo-scholen niet erg intensief is, ook de geografische afstand speelt hier een rol. In sommige gevallen wonen de leerlingen (en hun ouders) op veertig kilometer afstand van de school.¹

Kwaliteitsonderzoek

In 2011 start dit R&D-traject met een uitgebreid onderzoek onder leraren en ouders naar de kwaliteit van ouderbetrokkenheid. Als leidraad worden de zes standaarden van de PTA genomen. Door dit onderzoek ontdekt de schoolleiding dat het samenwerken met ouders nog niet vanzelfsprekend is bij elke leraar, laat staan dat er voldoende uniformiteit bestaat in de vormen van ouderbetrokkenheid. Ouders geven aan dat mentoren teveel verschillen in de mate van het betrekken van ouders. De schoolleiding wil dat alle leraren zich bewust zijn van de noodzaak van ouderbetrokkenheid. Daarvoor is het in de eerste plaats nodig dat zij weten wat ouderbetrokkenheid wel en niet is. Ouderbetrokkenheid betekent namelijk niet dat ouders hun kinderen niet loslaten in hun groei naar volwassenheid of dat de ouders vaker op school moeten komen. Ouderbetrokkenheid is wel: een niet-vrijblijvende en gelijkwaardige samenwerking tussen ouders en school, waarbij ouders en school vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid werken aan de (school)ontwikkeling van het kind (de leerling). De zes standaarden van de PTA zijn een mooie meetlat om te bepalen in hoeverre deze niet vrijblijvende samenwerking tussen de school en de ouders ten bate van de leerling goed verankerd is in de dagelijkse schoolpraktijk.

¹ Heldoorn, G.J., e.a. (2012). Van aardig naar gelijkwaardig. Amersfoort: CPS.

Studiedag

Op 29 maart 2013 volgt een studiedag waarop ouderbetrokkenheid als belangrijk thema wordt neergezet. Naast alle tweehonderd leraren die aanwezig zijn, worden ook ouders uitgenodigd. De vorm is een plenaire lezing, waarna in workshops gesprekken volgen over ouderbetrokkenheid en andere thema's waarin ouderbetrokkenheid een grote rol speelt (mentoraat, leerlingenzorg). Zo gaan leraren en ouders met elkaar in gesprek over goede samenwerking in het belang van de leerlingen.

Hoewel de opkomst van de ouders enigszins te wensen overlaat (zie: Reflectie), is de impact van deze studiedag op leraren groot. "Het effect is groter dan we hadden verwacht", vertelt de vestigingsdirecteur. "Bij een groot aantal leraren viel ineens het kwartje. Veel collega's bij wie het samenwerken met ouders een zekere weerstand opriep, begrijpen nu dat goed samenwerken met ouders beter is voor de leerlingen."

Startbijeenkomsten

De studiedag resulteert in spontane initiatieven van leraren om nieuwe vormen van ouderbetrokkenheid te organiseren en uit te proberen. Zo wordt bijvoorbeeld sterk ingestoken op een goede start van het cursusjaar. Doel hiervan is dat de mentor en de ouders elkaar kennen, evenals de ouders elkaar onderling. Leraren bereiden startbijeenkomsten voor het nieuwe jaar voor die veel meer gericht zijn op contact maken als basis voor het nieuwe jaar in plaats van dat de school een eenzijdige informatiebijeenkomst organiseert. Belangrijke aanleiding voor deze verandering is het gesprek met ouders tijdens de workshops op de studiedag van 29 maart, toen leraren en ouders zich verplaatsten in elkaars perspectief. Essentieel in het versterken van bestaande vormen van ouderbetrokkenheid of het creëren van nieuwe vormen, blijkt het gesprek dat leraren en ouders op meta-niveau voerden over het thema ouderbetrokkenheid.

Werkgroep ouderbetrokkenheid

Om verder te bouwen aan ouderbetrokkenheid en de spontane initiatieven te belonen en te borgen besluit de school een werkgroep ouderbetrokkenheid op te richten, waarin leraren, ouders en de schoolleiding zitting nemen. In het kader van dit onderzoekstraject zal deze werkgroep worden begeleid door CPS.

De opdracht aan deze werkgroep is het versterken en borgen van bestaande spontane vormen van ouderbetrokkenheid door leraren en het in gang zetten van nieuwe vormen. De zes standaarden van de PTA worden hierbij als uitgangspunt genomen. Omdat de tien criteria Ouderbetrokkenheid 3.0 van CPS in feite een Nederlandse uitwerking van de zes PTA-standaarden zijn, worden ook deze tien criteria meegenomen in het proces. Op deze manier ontstaat er een mooie lijn van bewustwording naar activiteiten.

Reflectie

Bewustwording van de betekenis en noodzaak van ouderbetrokkenheid zorgt ervoor dat er op Scholengemeenschap Piet Prins een proces op gang komt om te verkennen of bestaande vormen van ouderbetrokkenheid wel werken en om te experimenteren met nieuwe vormen. Na een voortvarende start (onderzoek) lijkt het proces echter te stikken. Oorzaak is het gebrek aan actieve betrokkenheid bij de ouders. Er waren bijvoorbeeld maar zeer weinig ouders die gehoor gaven aan de uitnodiging om de studiedag van 29 maart bij te wonen. Er is geen onderzoek gedaan naar de oorzaken van deze lage opkomst, maar geografische afstand - leerlingen en ouders wonen in sommige gevallen op wel veertig kilometer afstand van de school - zal ongetwijfeld een rol spelen.

Daar staat tegenover dat een lange adem effectief blijkt. De tijd die genomen is voor bewustwording bij leraren en ouders werpt wel degelijk zijn vruchten af. Men is overtuigd geraakt van de noodzaak van een goede samenwerking tussen school en ouders met het oog op de leerling. Het gevolg daarvan is dat iedereen mee wil in het proces om vorm en invulling te geven aan ouderbetrokkenheid. Scholengemeenschap Piet Prins kiest voor een gedegen integratie in het totale schoolbeleid. Zo is ouderbetrokkenheid geen losstaand thema, maar realiseert iedere leraar zich dat ouderbetrokkenheid gaat over het onderwijs van elke dag.

School 2: Een helder doel voor ogen: certificering

De Hugo de Groot School is een van de drie vestigingen van een openbare vo-school in een stad in zuidwest Nederland. Er werken bijna vijftig leraren. De leerlingen hebben op de basisschool een advies voor vmbo, havo of vwo gekregen. Pas in het derde jaar wordt een keuze gemaakt voor de leerweg waarin de leerling examen gaat doen. Als dat vmbo is, kan de opleiding hier worden afgemaakt. Wanneer de leerling havo- of vwo-examen wil gaan doen, moet hij naar een andere locatie. Het bijzondere van De Hugo de Groot School is dat leerlingen die het vmbo-examen afleggen ook in één of enkele vakken examen kunnen doen op een hoger niveau. Op De Hugo de Groot School is iedere leraar mentor en voor vier jaar verbonden aan dezelfde groep. De school trekt leerlingen uit de stad en uit de randgemeenten. De Hugo de Groot School heeft te maken met forse concurrentie van de vele andere vo-scholen in de stad, maar blijft daarin goed overeind. De aanpak waarbij leerlingen veel aandacht krijgen, bezorgt de school een goede naam in de omgeving.

Certificering

Het doel dat de school, of eigenlijk de locatiedirecteur, heeft met het traject bij CPS is de licentie Ouderbetrokkenheid 3.0, de Nederlandse uitwerking van de zes standaarden van de PTA. De leraren en ouders die zitting hebben in de werkgroep ouderbetrokkenheid ondersteunen dit doel. De Hugo de Groot School vindt certificering belangrijk, omdat het certificaat een bewijs is dat de school

op een effectieve manier samenwerkt met ouders, in het belang van de leerling. Het is als zodanig een stok achter de deur om dit goed te blijven doen binnen de organisatie en tegelijkertijd een mooie profilering naar buiten toe. Als ouders hun kind hier aanmelden, weten zij zeker dat ze serieus genomen worden als gesprekspartner over het onderwijs aan hun kind. In eerste instantie was het plan om gecertificeerd te worden aan het begin van het nieuwe schooljaar. Dat plan bleek te ambitieus. Men koerst nu op januari 2014.

Bewustwordingsdag, werkgroep en plan van aanpak

Om het certificaat te behalen is er allereerst een bewustwordingsdag geweest, een dag onder leiding van CPS waarop ouders en personeel samen reflecteerden op de tien criteria van Ouderbetrokkenheid 3.0. Naar aanleiding van deze dag is er een werkgroep ouderbetrokkenheid opgericht. Deze werkgroep, bestaande uit de locatiedirecteur, enkele leraren en enkele ouders, voert de regie over het traject. De werkgroep heeft besproken aan welke van de criteria Ouderbetrokkenheid 3.0 al behoorlijk goed wordt voldaan en aan welke criteria nog (flink) moet worden gewerkt. De uitkomsten zijn geprioriteerd en verwerkt in een plan van aanpak. CPS heeft good practices van andere scholen naar voren gebracht. De werkgroep heeft zijn eigen ideeën en de CPS-input verweven in een plan om te voldoen aan de tien criteria van Ouderbetrokkenheid 3.0. Het plan moet nog worden goedgekeurd in door het management team (MT), maar in de wandelgangen wordt er positief over gesproken. De teamleiders lijken enthousiast te zijn over het plan.

Reflectie

Wat gaat goed en wat heeft de school al bereikt? De locatiedirecteur is ambitieus en houdt vast aan haar doelstelling. De werkgroepleden zijn betrokken en enthousiast. CPS houdt de vaart erin door direct feedback te geven op de stukken die de werkgroep aanlevert en daarin heel positief te zijn betreffende de initiatieven en ideeën van de werkgroepleden. De Hugo de Groot School gaat het schooljaar voortaan starten met een receptie per mentorgroep voor ouders en leerlingen. In de intakegesprekken met de ouders wordt een individueel gespreksarrangement per leerling afgesproken. Ook wordt het leerlingdossier getoond en besproken.

Wat kan beter? De werkgroepleden schatten hun eigen competentie om goede plannen te maken wat laag in en stellen zich afhankelijk op voor wat betreft positieve feedback van en aansporing door CPS. Bovendien is de waa van de dag ook op deze school soms een spelbreker. Zo hadden de voorstellen van de werkgroep al in april in het MT besproken moeten worden. Tijdens deze vergadering was er echter geen tijd voor dit onderwerp, omdat er teveel op de agenda stond. Kortom, de teamleiders en de werkgroep zijn enthousiast en proberen snelheid te maken, maar worden afgeremd door de agenda van het MT. Met andere woorden, zij moeten wachten tot het MT ook vindt dat ouderbetrokkenheid prioriteit heeft. In een gesprek met de locatiedirecteur meldt deze dat ze blij is met de bereikte

resultaten, maar tegelijkertijd een beetje teleurgesteld is over het feit dat het thema nog niet echt leeft in de school. De werkgroep doet keurig wat is afgesproken, maar koppelt op eigen initiatief vrij weinig terug naar ouders en leraren. In de lerarenkamer is ouderbetrokkenheid geen onderwerp van gesprek. Er zijn ouders die de bewustwordingsdag heel goed vonden, maar sinds die tijd niets meer gehoord hebben over het thema en dus denken dat er ook niks meer gebeurt. De directeur wil het initiatief bij de werkgroep laten en ruimte geven. De werkgroep wil niemand voor de voeten lopen en geen procedures schenden. Het lijkt erop dat nog niemand echt eigenaar van het thema is.

School 3: De wil is er, nu nog echt 'samen doen'

Basisschool De Duif is een christelijke basisschool in het midden van Nederland in een grote Vinex-wijk. Op de school zitten vooral kinderen van tweeverdieners. Voor praktische hand- en spandiensten is het soms moeilijk om mensen te vinden, maar als de school ouders aanspreekt op dat waar zij goed in zijn, dan zijn ouders betrokken en gemotiveerd. De school wil een open klimaat scheppen voor de ruim vijfhonderd leerlingen. De leraren geven aan tijd voor de ouders te maken als dat nodig is en de ouders merken op hun beurt dat leraren openstaan voor de ouders.

Uit het onderzoek (de eerste fase van het project) bleek:

- De school moet de informatievoorziening naar de ouders verbeteren.
- De school kan ouders meer betrekken bij beleidskeuzes.
- De school moet een visie op ouderbetrokkenheid formuleren.
- De school kan gaan werken aan een duidelijk plan van aanpak voor de komende jaren.

De afgelopen tijd heeft de school duidelijk geïnvesteerd in het verbeteren van het contact tussen school en ouders. Na het onderzoek van 2012 heeft de school gekeken wat er gedaan kan worden om de ouderbetrokkenheid verder te vergroten.

Werkgroep ouderbetrokkenheid

Basisschool De Duif is gestart met een werkgroep. Alle ouders hebben de mogelijkheid gekregen zich op te geven voor deze groep. Het doel is om gericht te werken aan activiteiten die de ouderbetrokkenheid vergroten. Tijdens de eerste bijeenkomst van de werkgroep heeft de school de standaarden van de PTA uitgelegd en hebben leraren en ouders samen gekeken wat de eerste prioriteit heeft.

Omdat de school al veel documentatie heeft over de manier van samenwerken tussen school en ouders, komt het nu vooral aan op het 'samen gaan doen'. Daarom is tijdens de werkgroepbijeenkomsten veel ruimte voor het bedenken van concrete acties. Zo zijn bijvoorbeeld de volgende afspraken gemaakt na het bespreken van standaard 2 (Effectief communiceren):

- De ouders ervaren dat de oudercontacten meer op de behoefte van de ouders kan worden afgestemd. Dit wordt een agendapunt voor de teamvergadering. De uitkomsten van dit overleg worden in de volgende werkgroepbijeenkomst teruggekoppeld.
- Ouders denken graag mee als er problemen in groepen zijn. Per groep worden ouders aangewezen die met de leraar kunnen overleggen. Samen kunnen zij besluiten om eventueel alle ouders bij elkaar te roepen.
- Leraren vinden het soms moeilijk om grenzen aan te geven in het contact met ouders. Dit is een agendapunt voor een volgende werkgroepvergadering. Aan de andere kant merken ouders dat het soms moeilijk is om met leraren in gesprek te gaan. Het idee van een gezamenlijke scholing wordt de volgende keer besproken.
- De directie stelt zich bij alle informatie die ouders krijgen de vraag: is deze informatie relevant voor ouders? Zij kan bij twijfel altijd de werkgroep raadplegen.
- De website wordt nader bekeken. School en ouders gaan samen kijken op welke manier de website is opgebouwd en of deze garant staat voor voldoende en tijdige informatie.
- Tot slot zijn de contactmomenten met ouders een steeds terugkerend onderwerp in de vergaderingen. Welke andere manieren kunnen we bedenken om het portfoliogesprek vorm te geven? Kunnen we werken met twintigminutengesprekken?

Zowel de leraren als de ouders zien de werkgroep als een mooi vervolg op dat wat de school al voor elkaar heeft. Er is een stevige basis om vanuit gezamenlijkheid en het gevoel verantwoordelijk te zijn voor elkaar verder te werken. Voor de komende bijeenkomsten heeft de werkgroep het plan om volgende standaarden uit te werken en concreet te maken. De kracht van een werkgroep is dat er mensen verantwoordelijk worden gemaakt voor bepaalde acties en terugkoppelingen. Tevens worden alle ouders op de hoogte gehouden van de activiteiten van de werkgroep. Op deze manier deelt men wat er gedaan wordt en waarom.

- Na enkele werkgroepbijeenkomsten vinden open gesprekken en discussies plaats tussen leraren en ouders. De volgende onderwerpen zijn al aan de orde geweest:
- De ouders hebben de schoolgids bekeken en aangevuld.
- Invulling van de nieuwsbrief (Duivenpraat).
- Tweewekelijkse nieuwsbrief voor de leraren over wat geleerd en gedaan wordt in de groepen.
- Ouders meer betrekken bij de invulling van de tienminutengesprek.

Reflectie

Basisschool De Duif is blijvend bezig om ouders meer te betrekken bij school en het leren van hun kind. De gezamenlijke verantwoordelijkheid staat hierbij centraal. Standaard 5 is een belangrijke leidraad: 'Ouders en teamleden nemen alle beslissingen die betrekking hebben op leerlingen als gelijkwaardige partners. Zij stemmen de aanpak op school en in de gezinssituatie op elkaar af.

Ze ontwikkelen samen het beleid en het curriculum en zijn samen verantwoordelijk voor de communicatie.' De teamleden zijn nog wel zoekende naar waar de grens ligt. Waar betrek ik ouders wel bij en waarbij niet? Mede door de vele verbaal sterke, hoogopgeleide ouders zoeken de leraren soms nog naar hun eigen professionele grenzen.

Ook standaard 2 heeft de aandacht van de school: 'Ouders en het schoolteam hebben de plicht regelmatig, op basis van gelijkwaardigheid, met elkaar te communiceren over de leerresultaten van leerlingen'. De school zoekt samen met de ouders naar vormen die passen in deze tijd en die aansluiten bij de behoeften van de ouders en de school. Hier is de werkgroep volop mee bezig.

Standaard 1 is voor de school eveneens een belangrijk thema. 'Gezinnen/ouders zijn actief betrokken bij de school. Zij voelen zich welkom, gewaardeerd en verbonden met elkaar, met het schoolteam en met wat leerlingen doen en leren in de klas.' De school wil volop in de wijk actief zijn en met ouders samenwerken.

De intake met de nieuwe ouders is hierbij van belang, ook omdat de school een sterke onderwijsvisie en een sterk onderwijsconcept heeft.

Standaarden 3, 4 en 6 komen aan de orde in volgende regiegroepen.

De school heeft aangegeven door te willen gaan met de werkgroep. Per jaar kunnen een aantal thema's ter bespreking worden ingebracht. Hierbij heeft de medezeggenschapsraad (MR) aangegeven dat het belangrijk is om te kijken hoe de school omgaat met de wensen van de ouders enerzijds en de wensen en grenzen van de school anderzijds.

School 4: De digitale snelweg op; van een- naar tweerichtingsverkeer?

De Smytegeltschool is een reformatorische school in een klein plattelandsdorp. Van oudsher is de dorpsgemeenschap gesloten en kennen de inwoners elkaar erg goed. Als niet persoonlijk, dan toch zeker van kerk, club, vereniging, familie of van horen zeggen. Contacten tussen school en ouders zijn langdurig en hecht. Veel ouders zaten vroeger zelf op deze school en doordat veel gezinnen relatief groot zijn, komen veel ouders al vele jaren lang de schooldrempel over. Dat doen zij zowel om hun kind(eren) te halen en te brengen als voor het verrichten van hand- en spandiensten. Ook het bestuur bestaat uit ouders.

De verhoudingen zijn van oudsher helder. De school is er voor het onderwijs;

leraren zijn daarvoor opgeleid en dat geeft hen een zekere status. Ouders zijn er voor de opvoeding. Zij dragen de zorg voor hun kind over aan de school en als er daar iets niet goed gaat met een kind kan de school de ouders daarop aanspreken. Doelen van het onderwijs en de kaders waarbinnen dit dient te gebeuren zijn duidelijk en sluiten naadloos aan op de doelen van de opvoeding thuis. Beide worden ingegeven door de denominatie; de gezamenlijke levensovertuiging vormt ouders en leraren en gezamenlijk vormen zij de kinderen.

De Smytegeltschool heeft zich voorgenomen de communicatie met ouders te verbeteren. Hiervoor wil de school onder meer gebruikmaken van moderne (digitale) media.

Website en digitale nieuwsbrieven

Dat er veranderingen plaatsvinden is voor iedereen duidelijk. Soms neemt de school hierin het voortouw. De peuterspeelzaal en de voorschoolse taalprogramma's zijn er gekomen omdat de directeur zich daar hard voor maakte en het bestuur, dat uit ouders bestaat, trotseerde. Zo is ook de seksuele voorlichting in de bovenbouw van de grond gekomen.

Soms komt de druk vanuit de ouders. Zij zijn, bijvoorbeeld door ervaringen met kinderen die al naar het voortgezet onderwijs gaan, gewend dat resultaten via internet inzichtelijk zijn. De discussie over een internetportal en wat daar dan precies op moet komen te staan, is op de Smytegeltschool nog in volle gang.

De nieuwe website stond bij de start van het project in de planning, maar aan het eind van de onderzoeksperiode is de oude versie nog actief en de nieuwe website nog niet gerealiseerd. De school is al wel begonnen met het versturen van digitale nieuwsbrieven.

Lesstof en contractavonden

Gedurende de onderzoeksperiode is de school ouders gaan informeren over de lesstof die de komende periode aan bod komt. Het doel hiervan is dat ouders thuis gemakkelijker kunnen ingaan op lesstof die op school aan bod komt en hun kind hierover vragen kunnen stellen.

De school verandert tevens de opzet van de contactavonden.

Op de informatieavonden is nu meer ruimte voor vragen en gesprek.

De rapportbesprekingen waren eerst strak gepland met een vaststaand rooster.

De opzet is nu wat meer op maat, in afstemming met de ouders.

Reflectie

Bij de start van de onderzoeksperiode geven ouders aan dat ze vinden dat de Smytegeltschool vooral op 'zenden' staat. Zolang alles goed gaat, is er weinig aan de hand. Maar in het geval van een probleem - een kind dat mogelijk niet op de goede plek zit, onvoldoende hulp krijgt of gepest wordt of bij communicatieproblemen met een leraar - hebben ouders de beleving dat zij weinig

gehoor vinden bij school. Hun visie en hun gevoel worden naar hun mening onvoldoende serieus genomen. De school herkent zich niet in dit beeld en geeft aan dat de deur altijd open staat en dat ouders altijd op school terechtkunnen. En ja, zij hebben wel een beeld bij de ouders die er zo over denken en die niet tevreden zijn.

In de ogen van de onderzoekers is dit een typisch voorbeeld van een traditionele communicatie tussen school en ouders. Als gevolg van 'veel zenden' heeft de school te weinig oog voor effectieve samenwerking met ouders, die verder gaat dan eenrichtingsverkeer of het tweezijdig zenden van informatie. Zie hiervoor de gratis te downloaden CPS-publicatie 'Ouderbetrokkenheid 3.0. Van informeren naar samenwerken' op www.cps.nl/ouderbetrokkenheid.

Ouders worden volgens de school volop betrokken bij het onderwijs; van het meedoen met uitstapjes en het meegeven van materiaal voor een project tot het uitlenen van prentenboeken. Ouders zelf vinden dat de inzet wel wat beter verdeeld mag worden. Het zijn altijd dezelfde ouders die meedoen en andere ouders zie je nooit op school. Die zouden wel eens beter aangesproken mogen worden door de school.

De conclusie van de school is dat het thema ouderbetrokkenheid nu op de agenda is gezet. Dingen worden meer in samenhang gezien. De losse interventies worden meer in een kader gezet en dat helpt om een visie op ouders in beeld te krijgen. "Maar", zo zegt de directie, "er zijn nog grote verschillen in visie en vaardigheden in het team." En daarbij blijft de school op het standpunt dat ouderbetrokkenheid tot de deskundigheid van de school behoort. Activiteiten en beleid worden wel vóór ouders gemaakt, maar niet mét ouders.

School 5: Dankzij ouderbetrokkenheid van krimp naar groei

College De Morgenster is een school voor voortgezet onderwijs in een stad in het midden van het land. Voorheen kozen ouders de school vanwege zijn identiteit, maar die vanzelfsprekendheid is verdwenen en de eigen achterban kiest steeds vaker voor een andere school. Veel ouders hebben zelf op De Morgenster gezeten en hebben de school ervaren als een ingedutte, introverte organisatie. Zij zien onvoldoende verandering bij de leraren waar zij indertijd zelf ook les van kregen en willen voor hun kinderen ander, meer eigentijds onderwijs. De school heeft zich ten doel gesteld de leerlingenaantallen weer te doen toenemen door de kwaliteit te verbeteren, maar vooral door open en transparant te worden naar de ouders.

Organisatiewijziging

Voordat College De Morgenster met dit project van start ging, heeft de (toen nieuwe) directie de organisatie gewijzigd; van leerstofgericht naar leerlinggericht. Vervolgens zette de school in op het verbeteren van de communicatie met ouders.

In de onderbouw werd de omslag goed gemaakt, mede doordat de locatieleider de mentoren daarin centraal stelde en scherp ging selecteren op de competenties van de mentoren. Mogelijk heeft nieuwbouw met een open uitstraling hier eveneens een positieve bijdrage aan geleverd.

In de tweede fase, gehuisvest in een naastliggend pand, verliep het verbetertraject moeizamer. De omslag in denken bij de leraren kwam hier onvoldoende van de grond. Tegelijkertijd moest er behoorlijk bezuinigd worden. De ervaren werkdruk nam toe, medewerkers voelden zich overbelast, waardoor de weerstand toenam. Teveel leraren voelden zich niet meer verantwoordelijk voor de leerlingen of de school. Ze wilden alleen lesgeven en sloten zich af voor de rest.

Visiebijeenkomsten

De directie vond dat het zo niet langer kon en nam zich voor visiebijeenkomsten te organiseren om het team direct te confronteren met de opvattingen van ouders.

Op deze manier beoogde de directie een omslag in het denken teweeg te brengen.

Het liep anders. Een van de teamleiders, een sleutelfiguur binnen de school, werd ernstig ziek en zou niet meer beter worden. De directie gooide daarop de inhoud van een geplande team-tweedaagse om en nam de actuele situatie als uitgangspunt. “We hebben een groot en tragisch probleem. Dat gaat ons allemaal aan, hoe gaan we daarmee om, hoe lossen we de praktische zaken op?”

Dit had veel impact op de organisatie. Allereerst sociaal; iedereen voelde zich weer betrokken bij elkaar en bij de school. En iedereen zette zich ook weer voor meer dan honderd procent in om de gaten op te vullen en de organisatie draaiende te houden. De gesprekken gingen opnieuw over wat er moest gebeuren en hoe dat op te pakken. Mensen kwamen zelfs op zaterdag werken. Wekelijks verscheen een nieuwsbrief om elkaar en de ouders te informeren, waardoor ook de ouders mee konden leven en goed op de hoogte bleven van de voortdurende wijzigingen in roosters en plannen.

Reflectiegroepen en ouderavonden

Intussen, een jaar verder, is de rust op College De Morgenster teruggekeerd en is de organisatie op orde. En de sfeer in de school is ten goede veranderd.

Twee kenmerkende voorbeelden:

De school heeft reflectiegroepen ingesteld, bestaande uit ouders die meepraten en meedenken over pilots rond de invoering van tablets. Waar de school vroeger ouders op zijn best geïnformeerd zou hebben, luistert de school nu ook goed naar de inbreng van ouders. Op dit terrein, de invoering van tablets, is dat zowel nodig als relatief eenvoudig. Nodig, omdat er voor ouders een prijskaartje aan hangt en omdat de leerlingen er ook thuis mee aan de slag gaan. Relatief eenvoudig, omdat deze werkwijze voor iedereen, ook voor de leraren, nieuw is. Er zijn dus nog geen oude routines die in de weg kunnen zitten. Bovendien zijn bij de pilotfase alleen leraren betrokken die enthousiast zijn over de nieuwe werkwijze.

Op de ouderavonden/kennismakingsavonden voor groep acht leerlingen waren traditioneel alleen leraren en directie aan het woord. De school signaleerde dat steeds minder ouders op deze avonden afkwamen en dat de aanwezige ouders steeds minder vaak hun kind aanmeldde. De nieuwe directie besloot daarop om actief naar de basisscholen (van de eigen denominatie) toe te gaan om daar het verhaal van de school te vertellen. Daarmee wist de school zeker dat zij meer ouders en potentiële leerlingen bereikte en, minstens zo belangrijk, de school had zo meer controle over het beeld dat ouders van de school zouden krijgen. Toen de veranderingen in het gebouw en voor wat betreft de sfeer in de school voldoende waren doorgevoerd, besloot de directie om ouders weer op school uit te nodigen. Maar vanuit een andere opzet: nu spelen huidige leerlingen een grote rol op deze avonden. Daarmee laat de school ouders zien dat er echt iets is veranderd. College De Morgenster durft de presentatie van de school aan de leerlingen over te laten. Een signaal van (zelf)vertrouwen.

Reflectie

Zoals de directie zegt: “We hebben het script van de organisatie veranderd. We waren vastgelopen in het ‘wat’ en het ‘hoe’. We zijn nu weer terug bij het ‘waarom’. Waarom doen we de dingen die we doen? Waarom geven we onderwijs? En van een cultuur waarbij iedereen naar de directie kijkt om problemen op te lossen en vooral wensbriefjes inlevert, zijn we gegaan naar een cultuur waarbij men zich met elkaar verantwoordelijk weet voor het onderwijs en voor een goed contact met de ouders.” De school wil een open, dynamische leergemeenschap zijn waar kenniscreatie en reflectie centraal staat. Voor leerlingen, ouders en leraren.

College De Morgenster heeft ook in de Tweede Fase de cultuuromslag weten te bewerkstelligen. Dit ondanks, of misschien wel dankzij, een ernstige persoonlijke crisis in het team. Daarbij is het team als geheel door een diep dal gegaan en hebben mensen zich optimaal moeten inzetten om de ontstane noodsituatie adequaat op te lossen. De communicatie met de ouders was daarbij slechts een deel van de verandering, maar wel een zeer belangrijk aspect. Immers, zonder ouders geen leerlingen.

De school kan nu de vruchten plukken van alle inzet. De leerlingenaantallen groeien weer en niet alleen vanuit de eigen achterban, maar ook vanuit andere denominaties. Waar eerst leerlingen (ook tussentijds) vertrokken naar naburige collega-scholen, is nu het omgekeerde het geval. De school trekt opnieuw leerlingen aan van andere scholen, ook tussentijds.

School 6: Goed op weg, maar durven we elkaar eigenlijk wel te vertrouwen?

De directeur van basisschool De Regenboog, een dorpsschool in een agrarisch gebied, vindt ouderbetrokkenheid erg belangrijk. Bij haar komst enige jaren geleden constateerde ze dat (een deel van) het team de neiging had ouders buiten te sluiten. Ouders waren prima voor hand- en spandiensten, maar daar moest het vooral bij blijven, zo leek de gedachte te zijn. Dat wilde ze, met behulp van een ouder, veranderen.

Op basis van de criteria van de Nederlandse versie van de PTA heeft de directeur samen met een ouder een plan geschreven om een aantal punten op school te verbeteren. De kern van het plan is om te komen tot een effectieve samenwerking tussen school en ouders. Het plan is besproken in het team en daar zijn actiepunten uit voortgekomen die nu - met wisselend succes - worden uitgevoerd. Het bestuur zet ouderbetrokkenheid bestuursbreed op de agenda en deze school krijgt een pilot- en voorloperfunctie in dit project

Koffieochtenden

De school start enthousiast met het organiseren van koffieochtenden, waarbij ouders in gesprek kunnen gaan met de directeur. De eerste bijeenkomst kenmerkt zich door een behoorlijke opkomst. Er worden zinnige dingen besproken. De tweede keer is er een aanmerkelijk kleinere groep ouders aanwezig. En hoewel het verloop prima is, vindt de school het jammer dat ouders die ze eigenlijk wil bereiken, niet komen. Een derde koffieochtend wordt afgezegd. Een nieuwe datum moet nog gepland worden. De uitnodiging is te algemeen, waardoor veel ouders zich waarschijnlijk niet aangesproken voelen.

Schriftelijke communicatie

De schriftelijke communicatie is sterk verbeterd. De school maakt een maandelijkse nieuwsbrief, waarin leraren aangeven welke stof aan bod komt en hoe ouders hun kind hiermee thuis kunnen ondersteunen. De school heeft verder bij wijze van informatiebrochure een kalender gemaakt. Achterop elke kalenderblad staat voor ouders relevante informatie.

Gedragsregels

Het overblijven gaf problemen. Gedragsregels werden niet goed nageleefd; de overblijfmoeders zorgden onvoldoende voor een rustige en gezellige overblijfsfeer. Dit is met ouders besproken, er zijn samen met de ouders en overblijfmoeders nieuwe regels opgesteld en de overblijfmoeders hebben uitleg gehad over hoe ze voor de naleving van de regels kunnen zorgen. Dit is allemaal opgenomen in bovengenoemde kalender. Het overblijven verloopt nu voorspoedig.

Klassenouders en leerlingenraad

De school heeft het idee om klassenouders aan te stellen, teruggetrokken.

De MR en de ouderraad zagen de meerwaarde niet van nog een nieuwe structuur en de school kon haar motivatie onvoldoende verwoorden.

Het idee van de leerlingenraad is daarentegen wel een succes geworden.

Een leraar van de bovenbouw heeft zich hier met veel enthousiasme op gestort.

Dat heeft geleid tot heuse 'leerlingenraadverkiezingen'. De vergaderingen van de leerlingenraad hebben al geleid tot een aanpassing op het plein.

Reflectie

Een deel van de plannen van De Regenboog wordt succesvol uitgevoerd, terwijl andere plannen mislukken of vertraging oplopen. Dingen hebben tijd, een momentum en soms volharding nodig. Dat is op zich niets bijzonders, zo verlopen innovaties. Maar er speelt bij De Regenboog ook nog een onderliggende emotionele 'laag', die duidelijk wordt uit het volgende voorbeeld.

Het betreft de gesprekken van ouders bij het schoolhek. Ouders bleven hier vaak staan praten en leraren in de onderbouw hadden daar erg veel last van. Ze waren ten eerste bang dat ouders over de school aan het roddelen waren en vonden ten tweede dat de kinderen erdoor afgeleid werden. Sommige kleintjes bleven voor het raam staan, soms in tranen, totdat moeder uiteindelijk wegging.

De onderliggende laag die op deze school speelt, is de vrees bij leraren dat ouders over ze roddelen. Een van de functies van roddelen is het maken van onderscheid tussen mensen die elkaar kennen (wij) versus anderen (zij). Roddelen versterkt de onderlinge band. Vooral gebrek aan vertrouwen is in werksituaties een reden voor geroddel. Dat gebrek aan vertrouwen wordt vaak veroorzaakt door onvoldoende transparantie, blijkt uit het promotieonderzoek van Lea Ellwardt (Groningen 2011). Gebrek aan vertrouwen, gebrek aan transparantie.

Tijdens een koffieochtend werd de zorg over de 'raamkinderen' uitgesproken. Ouders begrepen de bezwaren en staan sindsdien niet meer (zo lang) bij het hek. Als er al geroddel werd, dan weten de ouders nu dat de onderwerpen tijdens de koffieochtend besproken kunnen worden. Toch lijkt het erop dat het gesprek over roddelen tijdens de koffieochtend inhoudelijk niet diep genoeg is gegaan. Het ging in het beste geval slechts over het gedrag (bij het hek staan/roddelen) als gevolg van een dieper liggend probleem (gebrek aan vertrouwen) dat niet is besproken. Daardoor zal het roddelen waarschijnlijk weer de kop opsteken.

De belangrijkste bevinding op De Regenboog is dat je er niet bent met het uitvoeren van activiteiten. Je zult ook aan de slag moeten met de competenties en overtuigingen van je teamleden. Of je bij de overtuigingen begint of bij de activiteiten is minder relevant. Wie met tegenzin begint met iets nieuws kan daar

best enthousiast van worden. En wie enthousiast ergens aan begint kan ernstig teleurgesteld worden als het niet lukt. De sleutel tussen beide is waarschijnlijk de competentie. Een niet afdoende, maar wel noodzakelijke voorwaarde.

School 7: Project stopgezet

Willem van Oranje is een grote scholengemeenschap voor diverse richtingen van voortgezet onderwijs in de Randstad. Tijdens de voortgang van het proces op deze school heeft de directie besloten deelname aan het project te beëindigen. Op de school speelden allerlei kwesties, waardoor het de directie beter leek om de prioriteiten te verleggen. De schoolleiding heeft duidelijk aangegeven dat ouderbetrokkenheid geen thema is dat nog speciale aandacht krijgt. Wel wil de school het onderwerp meer inbedden in de integrale schoolontwikkeling: ouderbetrokkenheid als een gewoon onderdeel van het alledaagse werk. Vooralsnog is daarom besloten in te zetten op het verhogen van de instructie-kwaliteit van de leraren, het managementteam en de interne communicatie. De schoolleiding ziet dit als voorwaarden voor goed onderwijs, net als het samenwerken met ouders. Met de schooldirectie zijn wel de mogelijke risico's besproken van stopzetting van het project. Zo is het belangrijk dat leraren wel blijven ervaren dat ouderbetrokkenheid een thema is op de Willem van Oranje. Verder zal het vergroten van de vaardigheden van de mentoren een belangrijk aandachtspunt moeten zijn. Dat bleek ook duidelijk uit de eerste twee fasen van het project.

Voor het imago van de school en de kwaliteit van het onderwijs is dit van belang.

School 8: Langzaam maar zeker

Basisschool De Dolfijn is een reformatorische basisschool in het midden van het land. De school heeft ongeveer 300 leerlingen en elk jaar meer dan voldoende aanmeldingen. De school heeft een gemeenschapsfunctie; de meeste leerlingen wonen in de plaats waar de school staat en de meeste gezinnen komen uit de participerende kerken. Een klein gedeelte van de leerlingen komt uit omliggende plaatsen. De ouders zijn over het algemeen hoger opgeleid; administratieve, financiële en onderwijskundige beroepen komen relatief veel voor.

De school concludeert op basis van het eerste projectjaar dat met name de communicatie met ouders verbeterd kan worden. De communicatie met ouders is nog teveel eenrichtingsverkeer (van school naar ouders) en dat moet en kan beter in een tijd waarin ouders en school meer samen op moeten trekken.

Hoewel de school openstaat voor ouders, maken ouders nog weinig gebruik van de mogelijkheden om in gesprek te gaan. De school wil daarom zelf het initiatief tot contact nemen.

Werkgroep communicatie

De directeur stelt naar aanleiding van het onderzoek een werkgroep samen, bestaande uit directie, leraren en ouders. De groep gaat onder leiding van de praktisch ingestelde directeur systematisch aan het werk om op basis van de standaarden van de PTA verbeterpunten te formuleren. De werkgroep besluit om de volgende onderdelen verder uit te werken: 'de school gebruikt een breed scala aan communicatiemiddelen', 'de communicatie tussen ouders en de leraar over de voortgang van de leerresultaten is gewaarborgd' en 'de school maakt de schoolresultaten zichtbaar'. Per onderdeel plaatsen de werkgroepleden schriftelijk opmerkingen en suggesties, die vervolgens worden besproken. De opmerkingen geven een beeld van de toenmalige situatie in de school:

- De algemene communicatie met ouders beperkt zich vooral tot het verstrekken van informatie. De school gebruikt een breed scala aan communicatiemiddelen, maar er is vaak nog sprake van eenzijdige communicatie.
- De communicatie over de voortgang van de leerresultaten verloopt over het algemeen goed, hoewel ook hier sprake is van eenzijdigheid van de communicatie: van school naar ouders. De school zou de ouders meer kunnen betrekken bij leerdoelen en individuele handelingsplannen.
- De schoolresultaten van het eigen kind zijn voor iedere ouder in te zien. Er is geen overleg met ouders over verbetering van de resultaten.

Tijdens de zomervakantie hebben de leden van de werkgroep verschillende ideeën gegenereerd. Leraren en ouders hebben samen nagedacht over mogelijke verbeteringen en suggesties ten aanzien van ouderbetrokkenheid in de school.

Voor het eind van het nieuwe schooljaar wil de werkgroep een vijftal doelen hebben bereikt:

1. We hebben onderzocht of een online-platform geschikt is om de communicatie tussen ouders en school te verbeteren.
2. We hebben onderzocht of er een andere, meer gedifferentieerde invulling aan de informatie-/ouderavonden gegeven kan worden.
3. We hebben onderzocht of er een alternatief is voor de tienminutengesprekken.
4. We hebben onderzocht hoe we ouders meer kunnen betrekken bij het geven van onderwijs.
5. We hebben onderzocht of de huidige manier van ouderbezoek wel effectief is en of er betere vormen zijn.

De werkgroep komt 'onregelmatig regelmatig' bij elkaar om de voortgang te bespreken. Er wordt een pilot gedaan met een online platform (Maxclass) waarmee ouders en leraren met elkaar kunnen communiceren. De ervaringen van de leraar en ouders zijn positief daar waar het gaat om informatie over waar de klas mee bezig is. Minder makkelijk blijkt het te zijn om ouders uit te lokken tot reacties. Toch besluit de school door te gaan met de proef. Verder denkt de werkgroep na over alternatieven voor tienminutengesprekken en huisbezoeken. Wellicht zijn er mogelijkheden voor individuele arrangementen voor ouders. Hier wil de directie in samenspraak met de werkgroep een voorstel voor maken en dat voorleggen aan het team en de ouders. Het voorstel moet voor de volgende zomervakantie klaarliggen en wordt na de vakantie aan het team en de ouders voorgelegd.

Reflectie

Het proces op Basisschool De Dolfijn verloopt tegelijkertijd langzaam en daadkrachtig. Langzaam, omdat er op zich niet zo heel veel activiteiten zijn van de werkgroep. Daadkrachtig, omdat de leden van de werkgroep onder leiding van de energieke directeur de zaken die ze oppakken ook daadwerkelijk uitvoeren. De directeur is de leider en de kartrekker van het proces. Daarbij heeft hij een duidelijke visie op veranderingen/vernieuwingen in de school: eerst goed uitwerken, dan pas team en ouders erbij betrekken/informereren. De directeur houdt de lijn erin, maar tegen het einde van het schooljaar zijn er ook andere zaken die de aandacht vragen, zoals de formatie (de school groeit) en het opstellen van zorgprofielen.

Het belangrijkste resultaat tot nu toe is dat er een regiegroep is; dat school en ouders samen om de tafel zitten om het onderwerp ouderbetrokkenheid te bespreken. Ook was er de pilot met Maxclass, maar verder is er eigenlijk niet veel gebeurd. Inhoudelijk zijn de stappen nog klein, maar er zit beweging in. Met name de voornemens voor het flexibeler maken van de oudergesprekken en huisbezoeken lijken in dit geval kansrijk. Ervaringen in groep 8 waarbij ouders zelf mogen kiezen voor een kort of een lang eindgesprek, zijn positief. (Sommige ouders gaven aan dat alles duidelijk is en er wat hun betreft helemaal geen gesprek nodig is).

De aansturing door de directeur is stevig. Zodoende rijst de vraag of er sprake is van een dialoog of dat de daadkrachtige en sturende rol van de directeur vrij weinig ruimte laat voor inbreng van ouders. Er is overleg in de regiegroep, maar er komt weinig initiatief vanuit de teamleden of de ouders. Ouders laten overigens niet merken dat dit hen hindert.

Extra beschrijving primair onderwijs: Islamitische Basisschool De Roos

Aangezien de pilotscholen vooral scholen zijn die sterk in ontwikkeling zijn op het gebied van ouderbetrokkenheid, hebben we twee extra scholen onder de loep genomen die reeds voldoen aan de zes standaarden van de PTA. In dit hoofdstuk een voorbeeld uit het basisonderwijs.

Casusbeschrijving IBS De Roos, Zaandam

In 2009 start Tuncay Catak als directeur van IBS De Roos, een vrij jonge, islamitische basisschool in Zaandam. De school telt op dat moment 140 leerlingen en wordt door de Inspectie als ‘zwak’ aangemerkt. De directeur heeft als doel om van De Roos in een zo kort mogelijk tijdsbestek een goed presterende basisschool te maken. Dat lukt. In 2013 telt de school ruim 350 leerlingen en scoort De Roos, ook volgens de Inspectie, uitstekend. De school heeft een jong team en afficheert zich nadrukkelijk als resultaatgericht, met de focus op leeropbrengsten. Een groot deel van de ouders heeft een lage taalvaardigheid.

Het mag revolutionair genoemd worden dat basisschool De Roos vanaf 2009 volledig inzet op ouderbetrokkenheid om het gestelde doel te bereiken.

De directeur zegt het als volgt: “Alle onderzoeken laten zien hoe belangrijk thuisfactoren zijn bij het leren van kinderen. Dan kan ik toch niet anders dan de ouders maximaal betrekken bij het onderwijsproces? Taalverwerving is voor onze school cruciaal. Als ik weet dat kinderen woorden pas echt verinnerlijken als ze de woorden in zeven verschillende situaties kunnen gebruiken, kan ik niet zonder de hulp van ouders.”

Heldere visie

Alles begint bij het hebben van een zichtbare visie. IBS De Roos heeft een mooie, inspirerende visie en zorgt er vooral ook voor dat deze visie zichtbaar is in het dagelijks handelen van iedereen. Een paar kernpunten uit de visie van de school: ‘Ouderbetrokkenheid op De Roos is een gelijkwaardige samenwerking tussen ouders en school. De school en ouders werken samen en leren van elkaar door het parallel leren. Dit is leren van en met elkaar aan de (school)ontwikkeling van het kind.’

De rol van de schoolleider is cruciaal. Naast het vertonen van voorbeeldgedrag zorgt de schoolleider voor de juiste mensen op de juiste plek. Hij biedt teamleden kansen om zich te ontwikkelen en toont zich verantwoordelijk voor de leerresultaten. Hij weet hoe hij expertise moet aanboren en inzetten. De schoolleider legt de lat hoog, maar geeft ook vertrouwen en biedt ruimte om te groeien. Waar nodig en wenselijk ontwikkelt de school eigen materialen. Voor De Roos zijn dat vaak materialen die te maken hebben met de taalverwerving van de leerlingen, maar ook rekenmaterialen worden eigenhandig aangepast aan de doelgroep. De school durft keuzes te maken. “We hebben een shared focus op resultaat. Dat vraagt veel van de leraren. Daarom hebben we in overleg met ouders de keuze gemaakt om de totale organisatie van feesten en dergelijke weg te halen bij de leraren en neer te leggen bij de ouders”, aldus de directeur.

Activiteiten per standaard

Wat de school doet om de gewenste verandering te bewerkstelligen:

Standaard 1: Alle gezinnen/ouders zijn welkom op school

De directeur heet alle ouders 's ochtends welkom. De deur van de directiekamer staat altijd open. De school steekt in op de relatie, uitstraling komt daarna. Vriendelijkheid is van groot belang. Het invoeren van deze standaard is vanzelfsprekend gegaan. Het is met het team besproken en leraren laten nadrukkelijk voorbeeldgedrag zien. De school vernieuwt elk jaar een aantal activiteiten, bijvoorbeeld de workshops, ontbijtochtend, portfolio's van kinderen, instructiemomenten voor ouders (woordenschat, begrijpend lezen, rekenen) enzovoort. Ouders bepalen altijd mede wat zij nodig hebben. Groeten en aankijken, persoonlijk en gelijkwaardig contact; dat is het geheim. Nog een gouden tip: bellen met de ouders als het goed gaat. De school werkt met 'Oudermaatjes', een groep ouders die de school helpt om andere ouders te bereiken. Verder wordt jaarlijks een 'schoolreis voor ouders' georganiseerd. Door bijvoorbeeld samen met de bus naar de Keukenhof te gaan, wil de school het contact stimuleren met ouders die zij zelf niet kan bereiken. Een moeilijk bereikbare ouder wordt door zijn maatje gevraagd mee te gaan. Die aanpak blijkt te werken.

Standaard 2: Effectief communiceren

Ouders zijn het volgens IBS De Roos beu om altijd maar naar eenzijdige schoolverhalen te luisteren. Het is lang gebruikelijk geweest om als school datgene te vertellen waarvan zij vond dat ouders het moesten weten. De Roos heeft gemerkt dat alle ouders graag willen horen welke bijdrage ze kunnen leveren aan de leerontwikkeling van hun kind(eren). De school komt graag tegemoet aan die wens van ouders.

Standaard 3: Ondersteun leerlingresultaten

Alle ouders willen het beste voor hun kind, maar weten vaak niet hoe zij hun kind kunnen helpen. Op IBS De Roos krijgen ouders instructies op het gebied van lezen en rekenonderwijs. Dat is een kwestie van de aanpak uitleggen en het samen doen. Eens in de drie weken komen ouders hiervoor verplicht op school, anders krijgen ze van school niet de informatie om thuis met het kind te werken. Zo stimuleert De Roos ouders om op school te komen en voorkomt zij dat leerlingen thuis verkeerde methoden krijgen aangereikt. De leerresultaten zijn sindsdien aanzienlijk omhoog gegaan. Ouderparticipatie is vrijwillig, maar ouderbetrokkenheid is verplicht!

De school zet ouders in om andere ouders 'ouderbetrokken' te maken.

Ook kinderen stimuleren ouderbetrokkenheid bij hun ouders: "Jij moet me nog begeleiden". De Roos ziet al deze inspanningen terug in de resultaten, ook voor wat betreft de opkomst. Op de themaochtenden komen gemiddeld zo'n zeventig ouders af.

Standaard 4: Opkomen voor ieder kind

Het is op deze school inmiddels gemeengoed dat ouders zich inzetten voor andere ouders en andere kinderen. Ouders namen zelf het initiatief voor tussenschoolse opvang en organiseren dat ook zelf. Ook als het gaat om pesten nemen ouders zelf het initiatief. Ouders zijn zorgzaam voor andere ouders vanwege hun cultuur. Oudermaatjes worden ook ingezet wanneer kinderen dreigen buiten de boot te vallen. Dan maken zij bijvoorbeeld samen een uitstapje.

Standaard 5: Gelijkwaardigheid in besluitvorming

Vanuit de visie op het leren van kinderen ziet IBS De Roos het opvoeden en begeleiden van kinderen als een gezamenlijke taak van ouders en school. Letterlijk staat er in de schoolvisie: 'Ouderbetrokkenheid op De Roos is een gelijkwaardige samenwerking tussen ouders en school'. Vervolgens is het mooi om te zien dat deze visie zich vertaalt in het praktisch handelen. Ter illustratie een letterlijk citaat uit de beleidsstukken van de school, waaruit het gelijkwaardige karakter tussen school en ouders goed naar voren komt.

De doelen van het gesprek zijn:

- Ouders en school lichten elkaar in over de ontwikkeling van het kind.
- Ouders en school werken samen, hebben een dialoog om de ontwikkelpunten van het kind te verbeteren.
- De school ziet ouderbetrokkenheid niet als een doel op zich, maar stelt de samenwerking met ouders expliciet in het licht van het verhogen van de leeropbrengsten. De gelijkwaardigheid wordt verder onderstreept door het werken met een school-/ouderovereenkomst. In dit document zijn wederzijdse verwachtingen geconcretiseerd. In de school-/ouderovereenkomst wordt inzichtelijk wat ouders van de school mogen verwachten en wat de school verwacht van de ouders. Een tweetal voorbeelden uit de overeenkomst:

De school belooft:

- Ervoor te zorgen dat uw kind zich op school prettig, veilig en gerespecteerd voelt.
- Uw kind zoveel mogelijk te leren, binnen de mogelijkheden van uw kind en de school.

Ouders/verzorgers van... beloven:

- Dat mijn kind 'schoolklaar' is (goede nachtrust, goed ontbijt, goed verzorgd).
- Mee te werken aan een goede ontwikkeling van mijn kind door het ondersteuning te bieden.

Standaard 6: School en ouders werken samen met de omgeving

IBS De Roos werkt bewust aan actief burgerschap en integratie met de omgeving. Enkele elementen daarvan komen ook voort uit de identiteit van de school. "Ontferm je over ouderen", zegt de Profeet. De Roos maakt dat concreet in de praktijk. Elk jaar organiseert de school 'pannenkoekendag', waarop leraren en leerlingen samen met ouderen in het nabijgelegen Erasmushuis pannenkoeken bakken. Sociale competenties worden vergroot. De school biedt met andere partners muziekonderwijs; viool, cello, saxofoon, klarinet, keyboard. De leerlingen van de school komen vanwege hun sociaal-culturele achterstand waarschijnlijk nooit in aanraking met deze muziekinstrumenten. Ze gaan op school echt aan de slag met de instrumenten. Elk jaar is er een open dag voor de burens, waarop de leerlingen laten zien wat ze kunnen. Alle bovengenoemde zaken zijn inmiddels opgenomen in het curriculum.

Reflectie

Binnen het schoolteam is reflectie een sleutelbegrip. In de jaarplanning worden structureel reflectiemomenten vastgelegd. De school stelt hoge eisen en combineert dat met het hebben en benoemen van hoge verwachtingen. De school deelt en viert successen en creëert een sfeer waarin ook minder geslaagde acties bespreekbaar zijn. De schoolleider is en blijft cruciaal. Zo heeft hij in de beginperiode alle ouders gebeld die niet verschenen terwijl ze voor een bijeenkomst waren uitgenodigd. De inzet van ouders wordt geregistreerd wanneer het om zichtbaar gedrag gaat, bijvoorbeeld aanwezigheid tijdens ondersteunings-instructieavonden. De huisbezoeken leveren zeer waardevolle informatie op over de hulpvraag van de ouders en de leerondersteuning aan de kinderen. Deze informatie moet handig toegankelijk zijn en beschikbaar blijven voor alle leraren.

Extra beschrijving voortgezet onderwijs: Melanchthon Prinses Irene

In dit hoofdstuk geven we een voorbeeld van een school voor voortgezet onderwijs die vergevorderd is op het gebied van ouderbetrokkenheid en voldoet aan alle zes standaarden van de PTA.

Melanchthon Prinses Irene in Rotterdam is een veelkleurige - in de volksmond 'zwarte'- vmbo-school met een protestants-christelijke identiteit. De leerlingen komen deels uit Schiebroek Zuid, een wijk in de directe omgeving van de school met veel naoorlogse sociale woningbouw, en deels uit het Oude Noorden, een dicht bevolkte volkswijk. Melanchthon Prinses Irene is erin geslaagd een bijzonder goede band op te bouwen met ouders. De school kijkt samen met de ouders naar de mogelijkheden van de leerlingen. De school heeft als een van de eerste scholen in Nederland het keurmerk Ouderbetrokkenheid van Stichting LLO (Leraar, Leerling, Ouders), sinds september 2013 heet dit het keurmerk Ouderbetrokkenheid 3.0 van CPS. Deze stichting stimuleert de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van leraren en ouders ten behoeve van een optimale ontwikkeling van de kinderen. De school is de afgelopen jaren gegroeid van 300 naar 400 leerlingen, het beoogde aantal leerlingen. De school wil het aantal op dat peil houden. Medio 2014 verhuist de school naar de nieuwbouw.

Studiereizen en intakegesprekken

“Onder mijn voorganger zijn de eerste stappen op het pad van ouderbetrokkenheid gezet”, vertelt adjunct-directeur Arjan van 't Land. “Hij vroeg zich af hoe je met deze ouders rond de tafel kon gaan zitten en wilde het patroon van ‘wij’ versus ‘zij’ doorbreken. Dat kan pas als je de ander begrijpt, als je een beeld hebt wie die ander is en als je weet en kunt navoelen wat belangrijk voor hem is. Veel ouders van leerlingen komen uit Marokko, het Rif-gebergte. Daarom hebben we studiereizen naar dat gebied gemaakt. Voor ouders is dat belangrijk. Het geeft gelijk een ‘klik’, je hebt direct contact.” In de kamer van de adjunct-directeur hangt een kaart van Marokko aan de muur. “Handig bij het intakegesprek”, zegt Arjan, die deze gesprekken altijd zelf doet en voor nieuwe ouders altijd zeker een half uur tot drie kwartier uittrekt. “De tijd die je aan het begin investeert in een goed contact, bedoeld om elkaar beter te leren kennen, betaalt zich dubbel en dwars uit als er problemen opdoemen. Je vertrekt dan vanuit een basis van vertrouwen.”

Melanchthon Prinses Irene ondernam al heel veel activiteiten 'om de ouders maar binnen te krijgen'. De school stelde bijvoorbeeld schoolcontactpersonen aan, hbo-geschoolde medewerkers met eenzelfde achtergrond als veel ouders. Zij organiseren activiteiten voor ouders. Cursussen 'omgaan met pubers', 'ICT', 'mediawijsheid', maar ook gespreksbijeenkomsten en dergelijke. Verder hielpen ze bij communicatieproblemen tussen ouders en leraren. "Deze mensen zijn aangesteld door het bestuur", vertelt Arjan. "De financiering kwam een tijdlang van de gemeente, maar wij hadden ze daarvoor al en zullen ze ook daarna blijven inzetten. We denken wel na of ze kunnen doorgroeien naar leraarschap."

Mentor- en rapportgesprekken

"Vijf jaar geleden hebben we voor het eerst aan het begin van het cursusjaar alle ouders en leerlingen uitgenodigd voor een gesprek van twintig minuten met de mentor. De uitnodiging stuurden we met de post. Wie wegbleef werd opgebeld voor een nieuwe afspraak. Of het nu kwam door deze gedegen aanpak of omdat het ramadan was weten we niet, maar iedereen was present. Je kon gewoon niet wegblijven."

Deze werkwijze is nu routine op de school. Aan het begin van het jaar komen alle ouders en leerlingen op school voor het gesprek met de mentor. Daarin kijken zij terug en vooruit en worden gezamenlijk afspraken gemaakt om eventueel dingen te verbeteren. Deze afspraken worden opgeschreven en gaan in het dossier, dat dient als basis voor het volgende gesprek. De school begon met één gesprek per jaar. Nu zijn er ook gesprekken bij het eerste en tweede rapport. De werkwijze staat beschreven in een draaiboek. Arjan: "Deze aanpak kost natuurlijk tijd. Het zijn altijd twee heel erg leuke en gezellige avonden, van 16.00 tot 21.00 uur. Maar de mentoren hebben de volgende ochtend vrij en we merken dat het de rest van het jaar juist veel werk scheelt. Er is vertrouwen en bij problemen staan ouders aan de kant van de school. We willen niet anders meer."

Mentoren en schoolcontactpersonen

Mentoren zijn de spil in het contact met de ouders. Zij hebben daar 150 uur voor in de normjaartaak. De schoolcontactpersonen vormen vanwege hun achtergrond een goede brug voor veel ouders, zij helpen ouders hun weg te vinden in onze (onderwijs) samenleving en helpen de school goed contact te maken met ouders en leerlingen. Beiden worden aangestuurd door de directie.

Activiteiten per standaard

Wat de school doet om de gewenste verandering te bewerkstelligen:

Standaard 1: Alle gezinnen/ouders zijn welkom op school

Het Melanchton Prinses Irene is een protestants-christelijke school met respect en ruimte voor iedereen. De school maakt geen onderscheid naar geloof of afkomst. Dat kan binnen de veiligheid van duidelijke regels. De school viert de christelijke feesten en leerlingen mogen geen hoofddoek dragen in de school. De school staat bekend als een 'strengere' school. Zo is het hek om het schoolplein niet alleen bedoeld om ongewenst bezoek buiten te houden, maar ook om de leerlingen binnen te houden. Deze maatregel riep bij het team aanvankelijk vraagtekens op, maar ouders en winkeliers zijn er erg blij mee. En wie niet op tijd aanwezig is, wordt opgebeld. Kortom, iedereen is welkom mits je bereid bent je aan de regels te houden. Omdat dit bij de intake duidelijk verteld wordt, levert dit zelden of nooit problemen op.

Standaard 2: Effectief communiceren

Een gemeenschappelijke taal is hierbij een eerste voorwaarde. Enig begrip van elkaars achtergrond helpt enorm. De schoolcontactpersonen spelen daarbij een belangrijke rol. De school vindt persoonlijk contact heel belangrijk, zoals blijkt uit de uitgebreide intake en de gesprekken met ouders en leerlingen. Omdat een van de ouders aangaf toch wel behoefte te hebben aan iets van een nieuwsbrief, is de school daarmee gestart. De nieuwsbrief verschijnt driemaal per jaar en bevat informatie over activiteiten, verslagen, de agenda en dergelijke. De website wordt eind 2013 vernieuwd.

Standaard 3: Ondersteun leerlingresultaten

Deze standaard is de kern van de aanpak op het Melanchton Prinses Irene. Het regelmatig bespreken van de resultaten van afgelopen periode, vooruitblikken op de komende periode en afspraken maken over de inzet die nodig is om dit te bereiken.

Standaard 4: Opkomen voor ieder kind

De activiteiten van de schoolcontactpersonen, zoals de cursussen, zorgen ervoor dat ouders ook onderling kennis en ervaringen uitwisselen. Hierdoor hebben zij niet alleen hun eigen kind op hun netvlies, maar krijgen zij ook de andere leerlingen in beeld. Ook de ouderraad speelt hierin een actieve rol. Deze organiseert niet alleen de kerst- en paasvieringen, maar ook de open dagen. De ouderraad spreekt tevens ouders van nieuwe leerlingen aan en maakt hen wegwijs op school.

Standaard 5: Gelijkwaardig in besluitvorming

De start lag in het doorbreken van het 'wij versus zij'-denken. De studiereizen, de gesprekken met de ouders, de cursussen voor de ouders en het goed luisteren naar de vragen en wensen van ouders zijn alle gericht op het begrijpen van en het rekening houden met de belangen van ouders. De ouderraad speelt daarbij een grote rol. Bij besluitvorming op bestuursniveau wordt de MR betrokken.

Op alle Melanchton-vestigingen staat het partnerschap van school, leerlingen en ouders centraal. Dit wordt als volgt beschreven op de site: 'Melanchthon ziet leerlingen en ouders als partners. We verwachten dan ook een actieve houding en betrokkenheid. Alle vestigingen nodigen leerlingen en ouders uit om mee te leven, mee te denken, mee te helpen en mee te beslissen via klankbordgroepen, kwaliteitskringen, ouderraad, medezeggenschapsraad of leerlingenparlement. Soms zijn ouders bij ons actief als gastleraar. Melanchthon als geheel heeft een centrale medezeggenschapsraad. Daaraan hechten we grote waarde.

De directie deelt zonder terughoudendheid alle relevante informatie met de MR. Alle vestigingen zijn in deze centrale MR vertegenwoordigd.'

Standaard 6: School en ouders werken samen met de omgeving

De leerlingenraad is een van de manieren waarop de leerlingen leren om hun verantwoordelijkheid als burger te nemen. Elke klas is vertegenwoordigd in de leerlingenraad en de schoolzaken worden daar maandelijks besproken vanuit het perspectief van de leerlingen. Zo oefenen leerlingen ook in het burgerschap.

Het PTA Assessment

Een van de instrumenten die in dit onderzoek gebruikt is om de ontwikkeling van ouderbetrokkenheid op scholen te meten is het PTA Assessment.² Dit assessment is een door CPS Onderwijsontwikkeling en advies vertaald en gedigitaliseerd document, afkomstig van de Amerikaanse Parent Teacher Association (PTA). Bij elke standaard zijn specifieke doelen ontwikkeld, evenals indicatoren die doelen meten op drie niveaus. Bovendien zijn er voorbeelden opgenomen van good practices op de verschillende ontwikkelingsniveaus.

Er worden drie niveaus van ontwikkeling onderscheiden:

1. Basisniveau: beperkt niveau van ontwikkeling en invoering. Op de school is een PTA-standaard nauwelijks zichtbaar terug te zien. Ouders voelen zich bijvoorbeeld onvoldoende welkom omdat de school nauwelijks investeert in de samenwerking met de ouders.
2. Functioneel: functioneel niveau van ontwikkeling en invoering. De school investeert zeker in de samenwerking met ouders, maar blinkt daar nog niet in uit.
3. Excellent: functioneren op excellent niveau. De school innoveert voortdurend de samenwerking met ouders. Zo voelen ouders zich bijvoorbeeld welkom. De school blijft alert of dit voor alle ouders geldt en houdt ook nieuwe, andere doelgroepen goed in de gaten.

Elk niveau is gebaseerd op het vorige; van good practices van een bepaald niveau mag worden verwacht dat deze doorgroeien naar een volgend niveau.

Het assessment wordt ervaren als een krachtig instrument om te meten hoe de school ervoor staat en waar verbeterpunten liggen. Scholen zijn er enthousiast over en zien diverse gebruiksmogelijkheden, zoals het invullen van het assessment door een aantal onderwijsprofessionals én ouders.

² Het assessment is te vinden op de volgende link: www.cps.nl/nl/Documenten/Documenten-School_en_ouders/PTA-standaarden_en_assessment.pdf

Resultaten assessment

Het blijkt echter niet goed mogelijk om voor dit onderzoek algemeen geldende conclusies te trekken op basis van dit instrument. Daarvoor verschillen de scholen te veel in beginsituatie en is de context te divers. Ook zijn niet alle deelnemende scholen in de gelegenheid geweest om het assessment in te vullen. De meest opvallende resultaten beschrijven we hieronder per standaard.

Standaard 1: Alle gezinnen/ouders zijn welkom op school

Deze standaard blijkt voor de meeste scholen relatief eenvoudig te verbeteren. Het valt wel op dat de scholen nogal verschillend scoren op de diverse deelvragen. Ouders kunnen zich bijvoorbeeld niet welkom voelen omdat mentoren vaak aangeven dat zij het prettig vinden dat ouders geen gebruik maken van tienminutengesprekken als er volgens de ouders niks bijzonders te melden is.

Standaard 2: Effectief Communiceren

Bij standaard 2 is een opmerkelijke vooruitgang te constateren bij de vraag over communiceren met ouders over leerlingresultaten. Alle respondenten scoren daar op excellent niveau.

Standaard 3: Ondersteun de leerlingresultaten

Bij standaard drie valt de grote spreiding op in antwoorden. Blijkbaar is dit een gebied waar eerst een bewustwordingsproces doorlopen moet worden voordat echte vooruitgang geboekt kan worden.

Standaard 4: Opkomen voor ieder kind

Bij de nabespreking levert deze standaard nog wel eens discussie op. Kan ik wel verantwoordelijk zijn voor het kind van een ander, hoe doe je dat? De meningen zijn nogal uitgesproken. Dat is ook terug te zien in de scores, zowel per school als per onderscheiden subdoel varieert het resultaat van 'niet van toepassing' tot 'excellent'.

Standaard 5: Gelijkwaardigheid in besluitvorming

Scores wisselen ook hier. Belangrijker nog is het verhaal bij de antwoorden. Bij deze standaard is nuancering geboden. We constateerden dat er scholen zijn waarbij de betrokkenheid tot op zekere hoogte gewaarborgd is, maar waar zowel ouders als school het er helemaal over eens zijn dat er beleidsmatige zaken voorbehouden zijn aan de school en soms zelfs dat onderwijsinhoudelijke keuzes enkel door de leraar kunnen worden gemaakt.

Standaard 6: Werk samen met de omgeving

Voor standaard 6 geldt in zijn algemeenheid dat de meeste scholen hier nog flinke vooruitgang kunnen boeken.

De deellitems die het meest positief scoren op de scholen die het assessment hebben ingevuld zijn:

- De directeur is bereikbaar.
- De communicatie tussen ouders en leraar over de voortgang van leerresultaten is gewaarborgd.
- Creëer een gezinsvriendelijke omgeving.
- De school stelt wetenschappelijk onderbouwde leerdoelen vast voor de leerlingen.

De items die het meest negatief scoren:

- De school faciliteert onderlinge relaties tussen gezinnen/ouders.
- Ouders kennen de wet- en regelgeving over rechten en verantwoordelijkheden.
- Ouders hebben invloed op alle besluiten die kinderen rechtstreeks raken.
- De school zorgt voor een natuurlijke ontwikkeling.

Conclusies en aanbevelingen

Uit het onderzoek kunnen een aantal conclusies getrokken worden. Deze conclusies zijn universeel en gelden voor alle vormen van onderwijs.

Schoolleider vervult sleutelrol

Op de allereerste plaats blijkt de rol van de schoolleider cruciaal. De schoolleider dient in staat te zijn om zijn visie helder te verwoorden en om zijn leraren mee te nemen. Dit veronderstelt dat de directeur een duidelijke visie heeft. Anders gezegd, de directeur moet weten wat zijn uiteindelijke doel is en welke rol hij ouders toebedeelt. De schoolleider moet het thema voldoende prioriteit en aandacht geven. Hij maakt in woord én daad (pressure & support) duidelijk hoe belangrijk hij samenwerking met ouders vindt. Hij oefent gezonde druk uit op leraren en ouders, ondersteunt en faciliteert teamleden in de zoektocht naar handelingsrepertoire. Hij stimuleert, faciliteert en motiveert. De directeur stelt doelen en kaders. Hij maakt eenduidige afspraken over resultaten en verantwoordelijkheden. Om deze rol te kunnen nemen is het voor de schoolleider van belang dat hij zich gesteund weet door zijn leidinggevende, of dat nu het bovenschools management is of het bestuur.

Ouderbetrokkenheid is maatwerk

Om samenwerken met ouders tot een succes te maken, moeten de vorm en de gekozen interventies passen bij de schoolcultuur. Dat betekent niet dat er concessies gedaan worden aan standaarden en visie; deze zijn universeel toepasbaar en effectief gebleken zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs. Het betekent wel dat voor elke school maatwerk nodig is. Dit onderstreept dat de school nooit een goede samenwerking kan realiseren zonder hulp van ouders. Zo zal er in sommige situaties altijd een groep ouders blijven die zich niet laat uitnodigen of aanspreken door de school, maar wél door medeouders.

Eigen rol en verantwoordelijkheden

Uit onze onderzoeken blijkt dat er in een situatie van échte aandacht en gelijkwaardigheid niet eens zoveel nieuwe vormen of ideeën nodig zijn. Als de basis op orde is, ontstaat vanzelf een betere samenwerking met ouders. Gelijkwaardigheid betekent overigens niet dat er identieke taken en

verantwoordelijkheden gelden. De professional binnen de school en de ouder als eerst verantwoordelijke voor zijn kind hebben absoluut andere rollen en verantwoordelijkheden. Gelijkaardig en oprechte aandacht zijn het begin om tot echte samenwerking en verbinding te komen waar alle kinderen beter van worden.

Bewustzijn verhoogt de urgentie

Uit het onderzoek blijkt dat de leraren ouderbetrokkenheid als een extra taak zien. Men is in eerste instantie huiverig om kritisch te kijken naar het eigen gedrag en vooral naar nieuw gedrag en andere vormen.

De kennis van processen bij ouders blijkt voorwaardelijk. Op het moment dat leraren zich hier meer bewust van zijn/worden, geven zij dit een hogere prioriteit en kennen zij ouderbetrokkenheid een hogere urgentie toe. De verticale loyaliteit tussen ouders en kinderen is van groot belang voor het leerproces van leerlingen, zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs. Kinderen leren als het ware dankzij de toestemming van hun ouders. De mate van contextdeskundigheid van ouders kan van invloed zijn op de leerresultaten van leerlingen.³

De praktijk als leerschool

Leraren zijn enigszins huiverig om een bestaande werkwijze aan te vullen of te vervangen door een nieuwe werkwijze ten aanzien van ouderbetrokkenheid. Dit komt enerzijds voort uit handelingsverlegenheid en anderzijds uit het gevoel dat leraren hierdoor de regie kwijtraken. Deze beleving is in de meeste situaties gebaseerd op mentale beelden die leraren hebben van ouders en de samenwerking met ouders.

Leraren zijn over het algemeen doeners. Om te komen tot andere vormen van ouderbetrokkenheid en het maken van keuzes die effectief zouden kunnen zijn, blijken praktijkvoorbeelden doorslaggevend. Vormen die op andere scholen werken, hebben een stimulerend en motiverend effect op leraren. Hoe concreter, hoe beter! De aanpak van de ene school kan voor een andere school als basis dienen om uit het eigen denkkader te stappen en te verkennen wat voor de eigen school zou werken.

³ Vries, P. de (5e druk, 2013). Handboek Ouders in de school. Amersfoort: CPS.

Vormen per PTA-standaard

Dit hoofdstuk beschrijft Nederlandse vormen van ouderbetrokkenheid per PTA-standaard. Het gaat om zowel bestaande als nieuwe vormen.

Standaard 1: Alle gezinnen/ouders zijn welkom op school

Gezinnen/ouders zijn actief betrokken bij de school. Zij voelen zich welkom, gewaardeerd en verbonden met elkaar, met het schoolteam en met wat leerlingen doen en leren in de klas.

Het omgekeerde tienminutengesprek:

Ouders hebben veelal het gevoel dat zij tijdens een tienminutengesprek veel informatie van de leraar krijgen. Zij horen de leraar aan en proberen in korte tijd de aan hen verstrekte informatie te verwerken. Dit levert veel nagesprekken op, thuis of met andere betrokkenen bij het gezin. Op basisschool De Wingerd is daarom gekozen voor een omgekeerd tienminutengesprek. De ouder vertelt in dit geval wat de leraar moet weten over zijn kind.

Leraar: “Tijdens een panelavond met ouders was het thema ‘Communicatie en informatievoorziening voor en met u als ouder’. Tijdens deze werkvond kwam duidelijk naar voren dat de ouders ontevreden waren over de vorm van de tienminutengesprekken. Zij vonden twee keer per jaar te weinig en het was een overvloed van informatie van ons aan de ouders. Met elkaar, ouders en leraren samen, hebben we daarom voor een andere vorm gekozen. Vier keer per jaar is er nu een tienminutengesprek met het leerlingdossier erbij. De eerste keer is in de eerste werkweek. Ouders hebben dan de gelegenheid om een overdracht over hun kind aan de leraar te doen. Op deze wijze zorgen ouders en leraren samen voor de beste informatie over de leerling. De ouders zijn verantwoordelijk voor het verslag van dit gesprek in het leerlingdossier. Ik vind het bijzonder, vooral hoe we dit samen met ouders hebben bedacht!”

Ouder: “De tienminutengesprekken waren op de school van onze kinderen zeer beperkt en de leraar stortte dan van alles over ons heen. Sinds er een andere directeur is, merken we dat het roer is omgegooid. Er kwam een panelavond met het thema communicatie. In werkgroepen hebben we die avond in anderhalf uur veel uitgewerkt, onder meer een nieuwe vorm voor de tienminutengesprekken.

Daar ben ik gelukkig mee! Als ouders hebben wij in de eerste week met de leraren van onze kinderen een overdrachtsgesprek. Het voelt goed dat wij ouders deze gelegenheid krijgen. Ik ben er ook erg blij om, want ik maak me bijvoorbeeld best zorgen over het feit dat mijn kind in een combigroep komt. Tijdens een overdrachtsgesprek kan ik alles even kwijt. De panelavond vond ik hoopvol. Het bleek namelijk dat de leraren net zo enthousiast waren als de ouders.”

Nieuwjaarsbijeenkomst

Scholen en ouders zijn soms geneigd alleen contact te zoeken als daar aanleiding voor is, bijvoorbeeld een probleem of als de een het nuttig vindt om de ander iets te vertellen of te laten zien. Denk aan de start van het nieuwe kalenderjaar, aan uitvoeringen of presentaties van werkweken. Hoewel er niets mis is met deze laatste vorm, blijven dergelijke contacten ‘functioneel’. Oftewel, ouders en leraren ontmoeten elkaar ‘in (hun) functie’. Bij nieuwjaarsbijeenkomsten, waar er geen andere agenda is dan elkaar te ontmoeten, kan een kennismaking van mens tot mens ontstaan. Informele contactmomenten worden gewaardeerd door ouders. Dat komt tegemoet aan de gedachte dat je eerst een relatie moet hebben voordat je tot een prestatie kunt komen.

Standaard 2: Effectief communiceren

Ouders en het schoolteam hebben de plicht regelmatig, op basis van gelijkwaardigheid, met elkaar te communiceren over de leerresultaten van leerlingen.

Eenduidige communicatie

De informatieoverdracht van de school was divers. De ene leraar leverde stukjes aan voor een nieuwsbrief, een andere vergat de datum. De ene leraar schreef over organisatorische zaken, zijn collega over de leerstofinhoud. Tijdens een panelavond met ouders werd besloten dat er eenduidigheid moet zijn in communicatie met ouders. Onder de ouders bleek grote behoefte te bestaan aan informatie over dat wat hun kinderen leren. De leraren versturen nu eens in de twee weken een mail met daarin de leerdoelen voor de komende twee weken. Dit wordt volgens een vastgesteld format op vrijdag gemaïld. In deze mail wordt ook vermeld wat de ouders eventueel ter ondersteuning thuis kunnen doen. De directeur van de school schrijft één keer per maand een nieuwsbrief waarin klas-overstijgende zaken worden beschreven. In deze nieuwsbrief schrijven ook de ouderraad en de medezeggenschapsraad over hun activiteiten.”

Leraar: “Ik was erbij op de panelavond en begreep het standpunt van de ouders. Ik erger mij al langer aan collega’s die het weer eens vergeten zijn of die een stukje niet op tijd aanleveren. Hoewel ik dus een voorstander ben van deze aanpak, zie ik er ook erg tegenop. Ik ben bezorgd over de tijd die het me gaat kosten, oftewel mijn werkdruk. Aan de andere kant vind ik het ook prettig. Het scheelt losse briefjes om

ouders om hulp te vragen of om ze te helpen herinneren aan het feit dat kinderen iets moeten oefenen of meenemen. Je hebt directer contact met ouders. Maar ik ben benieuwd of het inderdaad niet teveel wordt.”

Ouder: “De nieuwsbrieven van de school waren niet heel goed. Sommige leraren schreven er stukjes in en de directeur benoemde alle leuke activiteiten of de uitjes van bepaalde groepen. Daarnaast kregen we regelmatig losse briefjes van de leraar als er weer iets moest gebeuren. De opzet zoals we die nu met elkaar bedacht hebben lijkt mij veel zinvoller. Zijn we eindelijk van die losse briefjes af! Maar veel belangrijker: ik weet wat de kinderen doen en krijg tips en uitleg over hoe bijvoorbeeld rekenen werkt. Dat is namelijk heel anders dan hoe ik het heb geleerd.”

Gesprekken op maat

Cécile Segers, directeur R.K. Basisschool Sint Jan in Schiedam: “Wij houden in de eerste drie weken van elk nieuw schooljaar startgesprekken met ouders en kinderen. Tijdens deze gesprekken wordt in onderling overleg een gespreksarrangement voor het hele jaar vastgesteld. Sommige ouders, leerlingen en leraren besluiten gezamenlijk dat het waarschijnlijk voldoende is om elkaar later in het jaar nog één keer kort te spreken om de zaken te evalueren. Bij andere ouders en leerlingen speelt er meer thuis en/of op school, waardoor zij met de leraar overeenkomen om elkaar wat vaker tussentijds te ontmoeten. Zij maken twee afspraken van een half uur met de kanttekening dat zij elkaar eventueel kunnen benaderen voor een derde gesprek, mocht dat nodig blijken. Met deze contactmomenten op maat, die door school én ouders samen worden vastgesteld, heeft onze school bereikt dat alle ouders niet-vrijblijvend betrokken zijn bij de school. Bijkomend effect is dat ouders en leerlingen van groep 5/6 aan het eind van het jaar geen behoefte meer hebben aan een informatieavond. Alle ouders hebben de informatie al op een andere manier gehoord. Dat levert tijdwinst op voor de school.”⁴

⁴ Vries, P. de, e.a. (2012). Ouderbetrokkenheid voor elkaar. Amersfoort: CPS.

Standaard 3: Ondersteun leerlingresultaten

Ouders en het schoolteam werken voortdurend samen om het leren en een gezonde ontwikkeling van leerlingen te ondersteunen, zowel thuis als op school. Hiertoe stellen ouders en school elkaar in de gelegenheid hun kennis en vaardigheden uit te breiden.

Afstemmingsgesprekken met ouder en kind

De mentoren van Melanchton Prinses Irene nodigen alle ouders met hun kind uit aan het begin van het schooljaar. Mentor, ouders en leerling spreken samen doelstellingen af en bespreken welke hobbels denkbaar zijn. Omdat sommige vakken extra inzet vragen, worden de verwachtingen en bijdragen van alle partijen besproken. De afspraken komen in het dossier. Bij het eerste rapport is het tweede gesprek, nu aan de hand van concrete resultaten. De gemaakte afspraken liggen op tafel. School, leerling en ouders kijken samen naar wat er goed ging en wat de komende periode anders moet. Daar worden weer afspraken over gemaakt die in het dossier gaan voor de volgende rapportbespreking.

Adjunct-directeur Arjan van 't Land: "Het is even tijd investeren, maar dat levert zo ontzettend veel op. We willen niet meer anders. Iedereen weet precies waar hij aan toe is en kan altijd terugvallen op de gemaakte afspraken. Het is daardoor ook echt een 'wij met elkaar' en geen 'wij versus zij' meer. Geen 'ze doen maar', nee, iedereen is verantwoordelijk voor zijn eigen deel en daarop aanspreekbaar."

Standaard 4: Opkomen voor ieder kind

Ouders worden gestimuleerd op te komen voor hun eigen kinderen en voor de kinderen van anderen, zodat alle leerlingen eerlijk worden behandeld en alle kansen krijgen voor optimaal succes.

Oudergroepen

Ouders weten soms niet wat helpend gedrag is en wat juist belemmerend kan werken op de kansen van hun kind. Ouders maken zich soms zorgen om bijvoorbeeld pesten, sociale media. Of ze hebben vragen over de invoering van de nieuwe rekenmethode of hoe zij het lezen thuis kunnen stimuleren. Oudergroepen kunnen dan effectief zijn. Dergelijke bijeenkomsten hebben vaak twee delen; een informatief gedeelte waarin basiskennis over het thema wordt verteld, en een interactief deel waarin ouders, veelal in groepen, met elkaar bespreken hoe zij daar in hun eigen concrete situatie mee (kunnen) omgaan.

De bijeenkomst wordt afgesloten door het delen van enkele praktische ervaringen en tips.

De thema's kunnen door de school of door ouders aangedragen worden. Als het thema bij ouders vandaan komt, is het goed om ook de verantwoordelijkheid (qua organisatie, sprekers e.d.) zoveel mogelijk bij de ouders te leggen. Melanchton

Prinses Irene organiseert bijvoorbeeld oudergroepen over actuele thema's die ouders bezig houden. Dit gebeurt door schoolcontactpersonen die zijn opgeleid om onder meer dit soort avonden te houden.

Belangrijk is dat vooraf de verwachtingen helder zijn: het doel, de tijdsduur en de opbrengst voor alle aanwezigen. Een tweede voorwaarde is dat er een gezamenlijk doel is. Als dat ontbreekt of te vergezocht is, is de kans van slagen gering.

Ook wanneer een van de partijen van mening is dat de andere partij in gebreke blijft - als school bijvoorbeeld vindt dat ouders hun kind niet goed opvoeden of ouders vinden dat de school een pestprobleem negeert - is deze vorm niet geschikt.

Standaard 5: Gelijkwaardigheid in besluitvorming

Ouders en teamleden nemen alle beslissingen die betrekking hebben op leerlingen als gelijkwaardige partners. Zij stemmen de aanpak op school en in de gezinssituatie op elkaar af. Ze ontwikkelen samen het beleid en het curriculum en zijn samen verantwoordelijk voor de communicatie.

Bewustwordingsbijeenkomsten

Scholen en ouders zijn het vaak gewend om tegen elkaar te praten en soms over elkaar. Zo kan het beeld ontstaan dat scholen deskundig zijn en ouders meer onwetend, afwachtend. Scholen kunnen geneigd zijn bijeenkomsten te organiseren waarop zij, kort gezegd, ouders 'weleens zullen vertellen wat er nodig is'. Bijeenkomsten waarbij ouders en leraren samen kijken naar ontwikkelingen bij kinderen of in de samenleving, met duidelijkheid over een ieders rol en positie, kunnen dan zeer verhelderend werken. In dergelijke bijeenkomsten kijken school en ouders niet naar elkaar maar kijken ze samen, vanuit hun eigen positie, naar een gezamenlijk beleefd ideaal of probleem. Niet om van daaruit te melden wat ze van de ander verwacht, maar wat zij zelf als inzet en mogelijkheden (en beperkingen) ziet.

Een ouder na een gezamenlijke studiedag: "Voor mij bood deze dag, die we samen met de leraren hebben gehad, heel veel nieuwe inzichten. Vaak neem je niet de tijd om samen dit soort zaken te bespreken. Het heeft geholpen in de relatie tussen mij en school. We konden dingen open bespreken en kregen waardevolle tips. Deze dag heeft de wederkerigheid die we willen al in zich."

Regiegroep met ouders

Scholen kunnen geneigd zijn om de verantwoordelijkheid helemaal naar zich toe te trekken, ook als het om het contact met ouders gaat. Dat lijkt professioneel en voor ouders is dat ook wel comfortabel. Maar het kan ook anders.

Als er twee partijen in het spel zijn, hebben beide verantwoordelijkheden die je niet eenzijdig op de ander kunt afschuiven. De school kan aan deze gezamenlijke verantwoordelijkheid vorm geven door een regiegroep 'ouderbetrokkenheid' samen te stellen. Dat kan een kleine groep zijn van vijf of zes leden (leraren

en ouders) met invloed en gezag. De regiegroep coördineert alle acties die een open communicatie tussen ouders en de school bevorderen ten behoeve van een optimaal schoolsucces van alle leerlingen.

Elementen van deze regie zouden kunnen zijn:

- Zorg dragen voor evaluatie op geregelde basis.
- Zorg dragen voor een duidelijke richting.
- Zorg dragen voor een helder actieplan met een tijdpad.
- Zorg dragen voor de informatieverstrekking over doel, activiteiten en resultaten naar ouders en team.
- De monitoring van de voortgang van de activiteiten die voortvloeien uit het actieplan.
- Zorg dragen voor evaluatie en bijstelling van de activiteiten zoals afgesproken in het actieplan.

Standaard 6: School en ouders werken samen met de omgeving

Ouders en school werken samen met vertegenwoordigers uit de omgeving.

Doelen van deze samenwerking zijn: het vergroten van de ontwikkelingsmogelijkheden van leerlingen, leerlingen laten participeren in de maatschappij, en leerlingen leren hoe zij hun verantwoordelijkheid als burger kunnen nemen.

Training social media voor ouders, leerlingen en leraren

De wijkraad van de gemeente Amersfoort Schothorst (Noord) besloot om de door een ouder geuite zorg over social media 'wijkbreed' op te pakken. Dit plan werd besproken met de drie aangesloten brede scholen, de leerlingenraad van de drie scholen, wijkraadsleden en de gemeente (subsidieverstrekker). Om scholen, ouders en leerlingen te informeren over de mogelijkheden en neveneffecten van social media werd gekozen voor een brede aanpak. Alle leerlingen van de groepen 7 en 8 kregen - evenals hun ouders en leraren - meerdere lessen over social media van een mediaspecialist. Om bekendheid te geven aan het project is er in het wijkblad over gepubliceerd door leerlingen en wijkraadsleden.

PTA en de tien criteria van Stichting LLO / Ouderbetrokkenheid 3.0 (CPS)

Aanvankelijk nam de Nederlandse Stichting LLO (www.stichtingllo.nl) de zes standaarden van de PTA over. Zij vertaalde deze in tien Nederlandse criteria om ouderbetrokkenheid te meten en een keurmerk te verlenen aan scholen die voldeden aan deze criteria. In augustus 2013 heeft Stichting LLO deze criteria overgedragen aan CPS, die ze in een licht aangepaste vorm nu gebruikt voor haar concept 'Ouderbetrokkenheid 3.0'.

Hieronder de tien CPS-criteria⁴ die naast of in plaats van de zes standaarden van de PTA ook prima te gebruiken zijn om te meten of de samenwerking tussen school en ouders op effectieve wijze plaatsvindt.

Criteria Ouderbetrokkenheid 3.0©

1. De school heeft met ouders een heldere visie op samenwerking geformuleerd. Uit alle informatie van de school aan ouders blijkt hoe belangrijk de school het samenwerken met ouders vindt. Ook in het gedrag van de medewerkers van de school is de visie op ouderbetrokkenheid zichtbaar.
2. De school laat zien dat leraren, leerlingen en ouders actief betrokken worden bij het schoolbeleid. Bijvoorbeeld door middel van panelgesprekken met ouders, een leerlingenraad, een brainstorm tussen leraren, leerlingen en hun ouders over een bepaald beleidsthema, enzovoort. Leraren, leerlingen en ouders weten wat er met hun inbreng gebeurt.
3. Op school is aan alles te merken dat leraren, leerlingen en ouders welkom zijn op school.
4. Ouders en leraren werken voortdurend samen om het leren en een gezonde ontwikkeling van leerlingen te ondersteunen, zowel thuis als op school.

⁴ Deze tien criteria van Ouderbetrokkenheid 3.0 zijn gebaseerd op de zes standaarden van PTA (Parent Teacher Association), www.pta.org.

5. Gesprekken tussen leraren, leerlingen en ouders worden vanuit gelijkwaardigheid gevoerd. Iedereen heeft zijn eigen actieve inbreng. Leerlingen zijn zoveel mogelijk bij alle gesprekken aanwezig. De plaatsen waar gesprekken worden gevoerd zijn voor iedereen comfortabel en gelijkwaardig en er is voldoende tijd voor alle deelnemers.
6. Leraren, leerlingen en ouders voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en zijn daarop aanspreekbaar. Zo wordt er respectvol over elkaar gesproken zowel binnen als buiten de school. Voor leraren, leerlingen en ouders die buiten de groep dreigen te vallen voelt iedereen zich verantwoordelijk.
7. Het leerlingendossier is toegankelijk voor leraren en ouders. Ouders worden uitgenodigd informatie toe te voegen.
8. De school laat zien open te staan voor verbeteringsuggesties en gaat op een transparante manier om met klachten. Iedereen kan zien welke (officieel) gemelde klachten er zijn en wat er met deze klachten gebeurt. Natuurlijk worden privacy-regels hierbij in acht genomen.
9. De opkomst bij verplichte bijeenkomsten met ouders en leraren (en leerlingen) is > 80%. De mate van verantwoordelijkheid, betrokkenheid en samenwerking komt onder meer tot uiting in dit criterium.
10. Wetten en schoolregels worden door de school actief en helder duidelijk gemaakt en door iedereen nageleefd (zoals leerplicht, ouderbijdrage, omgangsregels, enzovoort). De school heeft het basisarrangement van de Inspectie.

Bijlage 1: De standaarden van de PTA

Zes standaarden die als uitgangspunt kunnen dienen voor de vormgeving van ouderbetrokkenheid:

Standaard 1: Alle gezinnen/ouders zijn welkom op school

Gezinnen/ouders zijn actief betrokken bij de school. Zij voelen zich welkom, gewaardeerd en verbonden met elkaar, met het schoolteam en met wat leerlingen doen en leren in de klas.

Standaard 2: Effectief communiceren

Ouders en het schoolteam hebben de plicht regelmatig, op basis van gelijkwaardigheid, met elkaar te communiceren over de leerresultaten van leerlingen.

Standaard 3: Ondersteun leerlingresultaten

Ouders en het schoolteam werken voortdurend samen om het leren en een gezonde ontwikkeling van leerlingen te ondersteunen, zowel thuis als op school. Hiertoe stellen ouders en school elkaar in de gelegenheid hun kennis en vaardigheden uit te breiden.

Standaard 4: Opkomen voor ieder kind

Ouders worden gestimuleerd op te komen voor hun eigen kinderen en voor de kinderen van anderen, zodat alle leerlingen eerlijk worden behandeld en alle kansen krijgen voor optimaal succes.

Standaard 5: Gelijkwaardigheid in besluitvorming

Ouders en teamleden nemen alle beslissingen die betrekking hebben op leerlingen als gelijkwaardige partners. Zij stemmen de aanpak op school en in de gezinssituatie op elkaar af. Ze ontwikkelen samen het beleid en het curriculum en zijn samen verantwoordelijk voor de communicatie.

Standaard 6: School en ouders werken samen met de omgeving

Ouders en school werken samen met vertegenwoordigers uit de omgeving. Doel van deze samenwerking is de ontwikkelingsmogelijkheden van leerlingen te vergroten, hen te laten participeren in de maatschappij en hun te leren hun verantwoordelijkheid als burger te nemen.

Voor een assessment aan de hand van deze standaarden, zie:

www.cps.nl/ouderbetrokkenheid.

CPS likes to thank the National Parent Teacher Association (**www.pta.org**) for developing the National Standards for Family-School Partnerships.

Literatuur

Berne, E. (1964). *Games people play; the psychology of human relationships*. Londen: Penquin.

Berne, E. (1972). *What do you say after you say hello? The psychology of human destiny*. Beverly Hills: Corgi Books.

Boer, H. de, e.a. (2009). *Een onderzoek naar de rol van ouders in het primair onderwijs, deel 2 praktijkonderzoek*. Amersfoort: CPS.

Cijvat, I., e.a. (2009). *Een onderzoek naar de rol van ouders in het primair onderwijs, deel 1 literatuuronderzoek*. Amersfoort: CPS.

Cox, H.B.A.M., e.a. (2010). *Ouderbetrokkenheid in onderwijs en sport*. Amersfoort/Nijmegen: CPS/Kennispraktijk voor Sport, Onderwijs en Gezondheid, Stichting Nederlandse Sport Alliantie.

Dijksma, S.A.M., & Bijsterveldt, M. van (2009). *Monitor ouderbetrokkenheid in het funderend onderwijs. Eerste meting onder scholen en ouders*. Den Haag: Ministerie van OCW.

Ellwardt, L. (2011). *Gossip in Organizations: A Social Network Study*. Promotieonderzoek, Rijksuniversiteit Groningen. Ridderkerk: Ridderprint.

Epstein, J.L. (2009). *School, Family, and Community Partnerships. Your Handbook for Action*. Thousand Oaks: Corwin Press.

Heldoorn, G.J., Hogeboom, B., Vries, P. de & Vrije, G. de (2011). *Aardig of gelijkwaardig. Over het vormgeven van ouderbetrokkenheid op scholen*. Amersfoort: CPS.

Heldoorn, G.J., Hogeboom, B., & Vries, P. de (2012). *Van aardig naar gelijkwaardig. Over het vormgeven van ouderbetrokkenheid op scholen*. Amersfoort: CPS.

Henderson, A.T., & Mapp, K.L.A. (2002). *New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement*. Aston: SEDL's National Center for Family & Community Connections with Schools.

Jacobs, B.A. (2008). *Perspectives on parent involvement: how elementary teachers use relationships with parents to improve their practice* (dissertation). Maryland: University of Maryland.

Loo, J. van (2004). *Effectief communiceren met ouders. Praktijkserie Basisschool-Management*, 33. Alphen aan den Rijn: Kluwer.

Marzano, R.J. (2003). *What Works in Schools, Translating Research into Action*. Alexandria: ASCD.

Menheere, A., e.a. (2010). *Ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Een literatuurstudie naar de betekenis van ouderbetrokkenheid voor de schoolse ontwikkeling van kinderen*. Amsterdam: Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding.

Michielsen, S., & Goeij, L. de (2006). *Onderwijs besturen... 'samen met ouders'. 'De derde dimensie van het gesprek tussen kinderen, ouders, school en bestuur'*. Den Haag: Bond KBO.

Nederlandse Katholieke Oudervereniging (2002). *Handreiking voor het organiseren van ouderpanels: informatie voor schoolleiding en ouderraad/oudervereniging*. Den Haag: NKO.

Onderwijsraad (2010). *Ouders als partner*. Onderwijsraad: Den Haag.

PO-Raad (2010). *In tien jaar naar de top*. Utrecht: PO-Raad.

Slump, K. (2009). *Ouders aan de zijlijn van het onderwijsveld*. In: Davids H., & Sperling J. (red.), *De juridische positie van ouders in het onderwijs*. Den Haag: SDU.

Smit, F., & Driessen, G. (2002). *Allochtone ouders en de pedagogische functie van de basisschool*. Nijmegen: ITS.

Smit, F., Driessen, G., & Doesborgh, J. (2005). *Opvattingen van allochtone ouders over onderwijs: tussen wens en realiteit*. Nijmegen: ITS.

Smit, F., Sluiter, R. & Driessen, G. (2006). *Literatuurstudie ouderbetrokkenheid in internationaal perspectief*. Nijmegen: ITS.

Smit, F. (red.) (2009). *Ouders en school*. Den Haag: SDU.

Stufflebeam, D.L. (2001). The CIPP model for evaluation. In: Stufflebeam, D.L., Madaus, G.F., & Kellaghan, T. (Eds.), *Evaluation models*, 2nd ed., Chapter 16. Boston: Kluwer Academic Publishers.

Vries, P. de (5e druk, 2013). *Handboek Ouders in de school*. Amersfoort: CPS.

Vries, P. de (2013). *Ouderbetrokkenheid 3.0. Van informeren naar samenwerken*. Amersfoort: CPS.

Vries, P. de, e.a. (2012). *Ouderbetrokkenheid voor elkaar*. Amersfoort: CPS.

Ouderbetrokkenheid vormgeven op scholen

Van de noodzaak van ouderbetrokkenheid is iedereen inmiddels overtuigd. Het heeft immers een gunstig effect op de leerprestaties van leerlingen en ook leraren en ouders ervaren een goede samenwerking als positief.

In deze publicatie beschrijven we:

- Bestaande en nieuwe vormen van ouderbetrokkenheid die werken in de praktijk.
- Ervaringen en ontwikkelingen van de acht gevolgde pilotscholen.
- Beschrijvingen van twee scholen (po en vo) die zeer succesvol zijn in de samenwerking tussen school en ouders.
- De eindconclusies van een driejarig onderzoek.

Deze publicatie is een eindverslag van drie jaar onderzoek naar succesvolle vormen van samenwerking tussen ouders en school aan de hand van de zes standaarden van de PTA (Parent Teacher Association) uit Amerika. Het is daarmee een vervolg op de CPS-uitgave *Aardig of gelijkwaardig* uit 2011, dat de eerste onderzoeksfase beschreef en *Van aardig naar gelijkwaardig* uit 2012, over de tweede onderzoeksfase. *School en ouders: gelijkwaardig!* is ook (gratis) te bestellen/te downloaden via www.cps.nl. Deze publicatie is tot stand gekomen met subsidie van het ministerie van OCW.

CPS Blijvend resultaat

We adviseren, trainen, organiseren conferenties, publiceren en doen onderzoek. Zo stimuleren we scholen om hun ambities te realiseren. Met blijvend resultaat.